

Osaamisen arviointi yleislääketieteessä kuuden vuoden koulutusohjelmassa

OHJE 2023

HUS & HELSINGIN YLIOPISTO YHTEISTYÖSSÄ

Tampereen yliopisto

UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

TURUN YLIOPISTO

OULUN YLIOPISTO

3.2.2023

Sisällysluettelo

Esipuhe 4
1. Keskeiset käsitteet 5
2. Osaamisperustainen erikoislääkärikoulutus 9
3. Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamisalueet ja -tavoitteet sekä Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit 11
3.1. Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamisalueet 11
3.2. Osaamistavoitteet ja Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit 11
3.3. Etappien käyttö 12
4. Työssäoppiminen 15
4.1. Työssäoppiminen 15
4.2. Itsereflektion tukeminen 15
4.3. Ohjaus 16
4.4. Vertaiskeskustelu 17
4.5. Koulutuksen suunnitelmallisuus 17
4.6. Osaamisen kartuttamisen ja ohjauksen keinoja 18
5. Osaamisen arviointi terveyskeskustyössä 20
5.1. Osaamisen arvioinnin periaatteet 20
5.2. Osaamisen arvioinnin sisältö 21
6. Ohjauksessa käytettävät työvälineet 22
6.1. Yleiset ohjeet työvälineiden käyttöön 22
6.2. HOPS eli henkilökohtainen opiskelusuunnitelma 22
6.2.1. HOPS:n laatiminen 22
6.2.2. HOPS:n päivittäminen yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen aikana 23
6.3. Koulutusjakson suunnitelma ja seurantakeskustelu 23
6.3.1. Koulutusjakson suunnitelma 23
6.3.2. Seurantakeskustelu 24
6.4. Potilaspalaute 25
6.5. Potilastapauskeskustelu 25
6.6. Vastaanoton havainnointi 26
6.7. Yhteistyötaidot 26
6.8. Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit 26
6.9. Työvälineiden soveltuvuus eri osaamisalueiden havainnointiin 27
6.10. Muita havainnoinnin ja työssä tapahtuvan arvioinnin keinoja 27

7. Erikoislääkärikoulutuksen seuranta- ja arviointipalvelun käyttö....30
7.1. Yleistä....30
7.1.1. Kirjautuminen ja kouluttajaoikeuksien antaminen....30
7.2. Koulutussuunnitelma....31
7.3. Työskentelyjaksot....31
7.4. Teoriakoulutukset....33
7.5. Opintosuoritukset....33
7.6. Osaaminen....33
7.6.1. Päivittäismerkinnät....33
7.6.2. Arvioinnit....34
7.6.3. Suoritemerkinnät....34
7.6.4. Seurantakeskustelut....34
7.7. Koejakso....35
7.7.1. Koejakson suorituspaikka....35
7.7.2. Koejakson koulutussopimus....35
7.7.3. Koejakson arviointi....35
7.8. Valmistuminen....37
7.9. Asiakirjat....37
8. Kirjallisuutta....38
9. Liitteet....39

Esipuhe

- Ohje on tarkoitettu ensisijaisesti yleislääketieteeseen erikoistuville, erikoislääkärikouluttajille sekä soveltuvin osin lähiohjaajille ja heidän ohjattavilleen.
- Tarkoituksena on tukea jatko-opiskelijan ja erityisesti yleislääketieteeseen erikoistuvan työssäoppimista.
- Ohjeesta löytyy runsaasti vinkkejä arviointiin, ohjaus- ja koulutustilanteiden suunnitteluun ja niihin valmistautumiseen sekä ratkaisuja käytännön pulmiin.
- Luvussa 5 esiteltävä Osaamisen arviointi yleislääketieteessä -malli, tulee ottaa käyttöön ohjauksessa, mikäli erikoistuva on saanut opinto-oikeuden 1.8.2022 jälkeen.
- Ohje on jäsennelty osaamisperustaisen koulutuksen elementtien mukaisesti ja siihen kannattaa paneutua osa-alue kerrallaan.
- Taustalla vaikuttavat Opinto- ja Osaamisen arviointi -oppaat on julkaistu verkkosivuilla https://www.laaketieteelliset.fi/ammatillinen-jatkokoulutus/el-koulutus/
- Ohje ei sisällä väli- ja päättöarviointia, joiden perusteella voidaan tehdä päätöksiä erikoistumisen etenemisestä tai erikoislääkäriksi valmistumisesta.
- Toivomme, että lähde mainitaan ohjeen sisältöjä esitettäessä tai lainattaessa.
- Ohje on kaikkien yliopistojen yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen vastuuhenkilöiden hyväksymä ja sitä päivitetään tarpeiden mukaisesti.
- Kirjoittajat kiittävät erikoislääkärikouluttajia ja yleislääketieteeseen erikoistuvia erilaisten työssä tapahtuvien havainnointi- ja arviointikeinojen ideoinnista sekä luonnosvaihetta koskevista kommenteista.

Joulukuussa 2022

Arja Helin-Salmivaara, koulutusylilääkäri, Helsingin yliopisto ja HUS perusterveydenhuollon yksikkö

Virpi Kultanen, suunnittelija (pedagogi), Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, perusterveydenhuollon yksikkö

Emmi Lautamatti, kliininen opettaja, apulaisylilääkäri, Tampereen yliopisto ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, perusterveydenhuollon yksikkö

Tuula Palsio, asiantuntijalääkäri, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, perusterveydenhuollon yksikkö

Marjo Pasanen, koordinaattori, Oulun yliopisto

Anni Peura, koulutusylilääkäri, HUS perusterveydenhuollon yksikkö

Arja Sipinen, koulutusvastuulääkäri, Itä-Suomen yliopisto ja Jyväskylän kaupunki

Susanna Satuli-Autere, koulutusylilääkäri, HUS perusterveydenhuollon yksikkö

Nina Tusa, koulutusylilääkäri, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, perusterveydenhuollon yksikkö

Tiina Vuorio, vs. apulaisylilääkäri, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, perusterveydenhuollon yksikkö

1. Keskeiset käsitteet

- Taulukkoon 1 on koottuna käsitteitä.
- Taulukko 2 sisältää ohjauksessa ja osaamisen arvioinnissa käytettäviä keskeisiä työvälineitä.
- Työvälineiden ja niiden käytön kuvaus löytyvät luvusta 6. Ohjauksessa käytettävät työvälineet.

Taulukko 1. Ohjeessa käytettyjä ja taustalla vaikuttavia keskeisiä käsitteitä.

Käsite	Erikoislääkärikoulutuksen yhteydessä tarkoittaa
Alkukeskustelu	Alkukeskustelu käydään ohjaussuhteen alussa. Erikoistuva ja kouluttaja tutustuvat toisiinsa ja laativat koulutussuunnitelman seuraavan 6 kuukaden ajalle.
Arviointi	Merkitysten antamista tehdyille havainnoille ja niiden tarkastelua suhteessa asetettuihin tavoitteisiin tai kriteereihin.
Arviointi opiskelukeinona (*assessment as learning*)	Arviointitilanne tai -tapahtuma, joka tukee samalla oppimista.
Ediste	Katso Palaute.
EPA (*Entrustable Professional Activity*)	Erikoisalalle ominainen työtehtävä tai toiminto, jonka erikoistuva saa suorittaa aste asteelta itsenäisemmin kouluttajan tai erikoisalan osaamistyöryhmän tekemän luottamuspäätöksen perusteella. Ei ole käytössä yleislääketieteessä.
Erikoislääkärikouluttaja	Yliopiston hyväksymä erikoislääkärikouluttajien koulutuksen tai valmennuksen suorittanut yleislääketieteen erikoislääkäri.
Etappi	Kullakin osaamistavoitteella on omat etappinsa eli välitavoitteensa. Yleislääketieteen erikoistuvan etapeissa kuvataan neliportaisella asteikolla osaamisen karttumista kunkin osaamistavoitteen suhteen.
Erikoislääkärikouluttajien koulutus tai valmennus	Suunnitelmallinen koulutuskokonaisuus, jolla tuetaan erikoislääkärin ohjaustaitojen kartuttamista. Koulutuksen tai valmennuksen perusteella yliopisto myöntää erikoislääkärikouluttajan pätevyyden.
Havainnointi ja havainnot	Suunnitelmallista ja tietoista ohjattavan työssä suoriutumisen seuraamista reaaliaikaisesti tai tallenteista. Havainnointi tuottaa havaintoja (havaintomateriaalia), jota voidaan käyttää palaute- ja ohjauskeskusteluissa.
HOPS	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (katso Taulukko 2. Työvälineet).
Itsearviointi	Omaan toimintaan, ajatteluun, arvoihin tai tietopohjaan kohdistuvaa tarkastelua. Itsearviointia tehdään suhteessa tavoitteisiin tai kriteereihin, jotka ovat jonkun toisen tahon tai tarkastelijan itsensä asettamia. Voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta. On itsereflektiivinen taito.
Itsereflektio	Erikoislääkärikoulutuksen yhteydessä tarkoittaa oman työn äärelle pysähtymistä ja sen tarkastelua ääneen ajattelemalla tai kirjoittamalla. Voi johtaa vaihtoehtojen punnitsemisen kautta oman ajattelun tai toiminnan muutoksiin.
Koulutuspaikka	Hyvinvointialueen sisäinen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikkö tai toimintayksikköjen yksi toiminnallinen kokonaisuus.

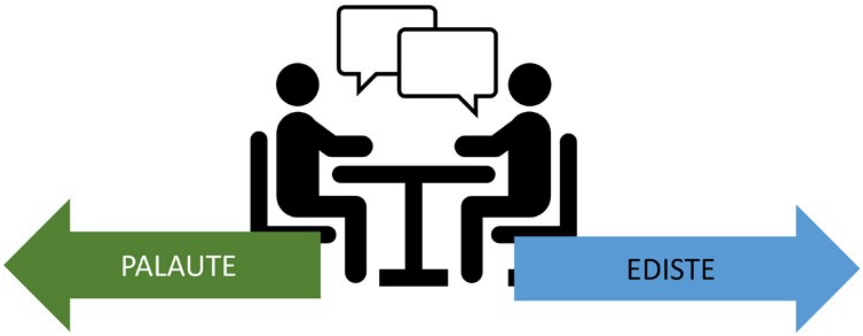
Koulutusjakson suunnitelma ja koulutustodistus	Koulutusjakson suunnitelma -lomake toimii 6 kuukauden välein pidettävän seurantakeskustelun runkona. Täytettynä koulutussuunnitelma on jakson koulutustodistus.
Koulutusvastaava	Yleislääketieteen erikoislääkäri, joka koordinoi yleislääketieteen koulutusta koulutusterveyskeskuksessa.
Koulutuslääkäri (aikaisemmin KOVA-lääkäri)	Erikoisalan koulutuksen koordinoinnista vastaava erikoislääkäri, joka toimii yhteistyössä erikoisalan vastuuhenkilön kanssa.
Konsultaatio	Kollegan esittämä kysymys, johon vastaaminen on jokaisen lääkärin ammatillinen velvollisuus.
Loppukeskustelu	Loppukeskustelu käydään ohjaussuhteen tai erikoistumisen päättyessä tai työpaikan vaihtuessa. Erikoistuva ja kouluttaja tarkastelevat kaikista koulutusjaksoista muodostunutta kokonaisuutta.
Lähiohjaaja	Yliopiston hyväksymän lähiohjaajakoulutuksen suorittanut lääkäri, joka ohjaa YEK- tai 9 kuukauden terveyskeskuskoulutusta suorittavia.
Lähikehityksen vyöhyke	Lähikehityksen vyöhykkeellä noviisi pystyy suoriutumaan tehtävistä yhteistyössä osaavamman asiantuntijan tai taitavamman vertaisoppijan kanssa. Oikeanlaisella tuella oppijan vasta kehittymässä olevat taidot ja tiedot muuttuvat myöhemmin itsenäiseksi osaamiseksi.
Mentorointi	Osaava, arvostettu ja kokenut asiantuntija (mentori) neuvoo, tukee ja edistää kehityshaluista, mutta kokemattomampaa henkilöä (aktori) työssä tai opiskelussa. Yleensä joku muu kuin oma erikoislääkärikouluttaja. Mentoroinnissa siirretään tietoa ja osaamista sekä toimitaan roolimallina. Voi tapahtua myös ryhmässä.
Ohjaus	Ohjattavan ammatillisen kehittymisen suunnitelmallista, tavoitteellista ja henkilökohtaista tukemista. Ohjaukseen sisältyvät oppimista ja osaamisen karttumista edistävä arviointi sekä ohjauskeskustelut. Osa ohjauksesta voi toteutua pienryhmässä.
Ohjauskeskustelu	Ohjaajan ja ohjattavan välinen luottamuksellinen keskustelu, jonka lähtökohtana on havaintoihin perustuva palaute ja johon sisältyy myös tulevaan suuntautuva ediste.
Oppiminen	Erikoislääkärikoulutuksessa tarkoittaa osaamistavoitteiden mukaista pysyvää muutosta tavassa ajatella ja tehdä työtä.
Opitun arviointi (*assessment of learning*)	Arvioinnissa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä erikoistuva tietää arviointitilanteessa tai miten hän toimii työssään suhteessa tavoitteisiin. Opittua voidaan arvioida eri menetelmin.
Oppimista edistävä arviointi (*assessment for learning)*	Auttaa erikoistuvaa määrittelemään osaamisensa nykytilan suhteessa osaamistavoitteisiin ja tunnistamaan kehittymistarpeitaan.
Osaaminen	Tiedoista, taidoista ja asenteista koostuva kyky suoriutua terveydenhuollon tehtävistä tietyssä toimintaympäristössä. Osaaminen on havainnoitavissa ja havaintoja voidaan arvioida eri tavoin.
Osaamisalue	Toisiinsa liittyvien osaamistavoitteiden yhdessä muodostama kokonaisuus (Kuva 1). Yhdessä osaamisalueet kuvaavat erikoislääkärin osaamisen kokonaisuutta.

Osaamistavoite	Kuvaa konkreettisesti ajattelutapaa, asenteita, toimintaa tai työsuorituksen tasoa, jota kohti erikoistuva pyrkii koulutuksen aikana.
Palaute (*feedback*) **Ediste (*feed forward)***	Havaintoihin perustuvaa informaatiota suoriutumisesta. Edisteellä tuetaan ja ohjataan palautteen saajan tulevaa tekemistä ja itsereflektiivistä ajattelua (Kuva 2).
Päättöarviointi	Erikoistuvan osaamista arvioidaan suhteessa koulutusohjelman tavoitteisiin ja tehdään päätöksiä riittävän osaamistason saavuttamisesta.
Seurantakeskustelu	Ohjauskeskustelu, jossa erikoistuva ja erikoislääkärikouluttaja tarkastelevat erikoistuvan osaamisen karttumista ja suunnittelevat sen edistämistä. Lopuksi erikoistuva kirjaa suunnitelman HOPS:iin.
Tutorointi	Ohjausta, jolla edistetään oppimista ja oppijan itsenäistä oppimisprosessin hallintaa sekä autetaan häntä saavuttamaan omia päämääriään ja kiinnittymään työyhteisöön. Tutorina toimii oma lähiohjaaja/erikoislääkärikouluttaja.
Työnohjaus	Oman työn tutkimista, arviointia ja kehittämistä, joka tapahtuu koulutetun työnohjaajan avulla.
Valmentava ohjausote	Ohjaaja tukee ohjattavaa kehittymään aktiivisena toimijana oman alansa ammattilaiseksi ohjattavan henkilökohtaisten valmiuksien puitteissa.
Vertaiskeskustelu	Erikoistuva havainnoi toisen erikoistuvan toimintaa ja havainnoista keskustellaan.

- Osaan muodostaa ja ylläpitää luottamuksellisia, pitkäaikaisia ja potilasta kunnioittavia hoitosuhteita
- Olen aidosti ja empaattisesti läsnä jokaisessa kohtaamisessa potilaan kanssa kunnioittaen hänen tarpeitaan
- Osaan vahvistaa potilaan omia voimavaroja ja ongelmanratkaisutaitoja sekä käyttää potilastyössä valmentavaa ja ohjaavaa työotetta
- Laadimme yhdessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa potilaslähtöisen hoitosuunnitelman

Kuva 1 Seitsemän erikoislääkärin osaamisaluetta CanMEDS-viitekehyksen mukaisesti kuvattuna sekä esimerkinomaisesti Vuorovaikutus-osaamisalueen yleislääketieteen osaamistavoitteet.

Kuva 2 Erikoistuva saa ohjauskeskustelussa havaintoihin perustuvaa palautetta toiminnastaan (palaute, feedback) ja kouluttaja auttaa erikoistuvaa suunnittelemaan kehittymistään (ediste, feed forward).

Taulukko 2. Ohjauksessa ja itsearvioinnissa käytettäviä työvälineitä	
Työväline	**Miten työvälinettä käytetään**
Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)	Yleislääketieteen erikoistumiskoulutuksen opinto-oikeutta haettaessa verkkokurssilla laadittava suunnitelma, jota päivitetään erikoistumisen aikana. Käytetään ohjauksen apuvälineenä tukemaan erikoistuvan aktiivista otetta omaan oppimisensa ja osaamisen kartuttamiseen.
Koulutusjakson suunnitelma ja koulutustodistus	Koulutusjakson suunnitelma -lomake toimii 6 kuukauden välein pidettävän seurantakeskustelun runkona. Täytettynä koulutussuunnitelma on jakson koulutustodistus.
Potilaspalaute	Vastaanoton jälkeen täytettävä lomake, jolla potilaat antavat palautetta erikoistuvan toiminnasta.
Potilastapauskeskustelu	Lomakkeen avulla käsitellään erikoistuvan tekemiä sairauskertomusmerkintöjä ja päätösten taustalla ollutta ajattelua.
Yhteistyötaidot	Lomake erikoistuvan yhteistyötaitojen arviointiin työyhteisössä ja vastaava lomake itsearviointiin.
Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit	Kullakin osaamistavoitteella on omat etappinsa eli välitavoitteensa. Etapeissa kuvataan neliportaisella asteikolla osaamisen karttumista kunkin osaamistavoitteen suhteen.
Vastaanoton havainnointi	Erikoistuvan lähi- tai etävastaanoton havainnoinnissa käytettävä lomake.

2. Osaamisperustainen erikoislääkärikoulutus

- Erikoislääkärikoulutusta koskeva uusi asetus (**2015 asetus** ja **2020 muutos**) tuli voimaan 31.1.2020. Asetuksen myötä koulutus muuttuu osaamisperustaiseksi, jolloin työssä tapahtuvan koulutuksen merkitys korostuu.
- Käytännössä asetus muuttaa erikoislääkärikoulutusta ja erityisesti osaamisen arviointia koulutuksen aikana monella tavalla.
- Taulukossa 3 on esitetty osaamisperustaisen koulutuksen keskeisiä eroja aikaisempaan, lähinnä koulutuksen ajalliseen kestoon perustuvaan koulutukseen.

Taulukko 3. Ajattelutavan muutos erikoislääkärikoulutuksessa.

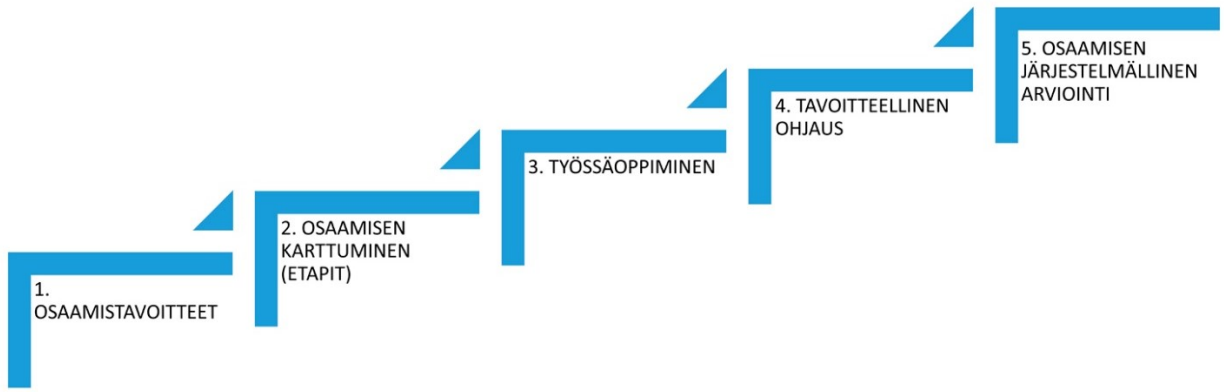
Aikaisemmin	Osaamisperustaisessa koulutuksessa	Käytännön toteutuksen periaatteita
Erikoislääkärikoulutuksen suunnittelun lähtökohtana on koulutuksen sisältö.	Erikoislääkärikoulutuksen suunnittelun lähtökohtana on koulutuksen tulos eli osaava erikoislääkäri.	Erikoistuvan oppimista edistävä arviointi ja osaamiseen perustuva yksilöllinen eteneminen koulutuksessa.
Vakiokesto, vaihtelevat tulokset.	Vaihteleva kesto, vakioitu lopputulos.	Erikoistuvan oppimista edistävä arviointi ja osaamiseen perustuva yksilöllinen eteneminen koulutuksessa.
Tiedon hankinta.	Tiedon soveltaminen.	Päämääränä potilasturvallinen sekä laadukas ja kustannustehokas hoito (Kuva 3).
Arvioinnissa osaamista verrataan muiden erikoistuvien suorituksiin.	Arviointi perustuu kriteereihin.	Työssä toimimista kuvaavat osaamistavoitteet ja arviointikriteerit.
Arviointi painottuu päättöarviointiin (lopputentti).	Painopiste osaamista edistävässä arvioinnissa.	Päättöarvioinnin lisäksi järjestelmällinen työssä tapahtuva havainnointi ja ohjauskeskustelut.

- Osaamisperustaisen erikoislääkärikoulutuksen perusta on vahvasti työssä oppimisessa, jonka keskiössä on potilas, potilasturvallisuus ja laadukas sekä kustannustehokas hoito (Kuva 3).

Kuva 3 Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen keskeiset toimijat ja heidän roolinsa. Potilas on keskiössä. Yliopisto vastaa koulutuksesta ja sen laadusta, toimipaikat ovat oppimisympäristöjä, joissa erikoistuva ja kouluttaja toimivat.

- Osaamisperustaisuus koostuu kuvassa 4 esitetyistä elementeistä, jotka ovat vahvasti sidoksissa työelämään.

Kuva 4 Osaamisperustaisuuden elementit: osaamistavoitteet, osaamisen asteittaisen karttumisen kuvaus Yleislääketieteeseen erikoistuvan etappien avulla, työssäoppiminen, tavoitteellinen ohjaus ja osaamisen järjestelmällinen arviointi.

- Tavoitteet ovat koulutuksen lähtökohta ja niissä kuvataan koulutuksen suorittaneen erikoislääkärin osaamista.
- Osaamisen karttuminen kuvataan ja yleislääketieteessä tähän tarkoitukseen käytetään Yleislääketieteeseen erikoistuvan etappeja.
- Työssäoppimiseen liitetyllä tavoitteellisella ohjauksella ja osaamisen järjestelmällisellä arvioinnilla tuetaan tavoitteiden saavuttamista (Kuva 5).

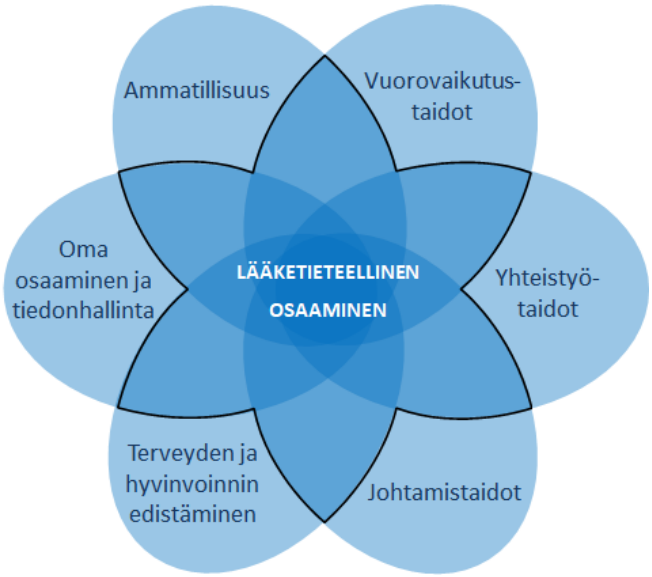
Kuva 5 Osaamisperustaisuuden eri elementtien nivoutuminen koulutuksen lähtökohtana oleviin osaamistavoitteisiin sekä niiden etappeihin.

3. Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamisalueet ja -tavoitteet sekä Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit

3.1. Osaamisalueet
3.2. Osaamistavoitteet ja Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit
3.3. Etappien käyttö

3.1. Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamisalueet

- Lääkärin työssä tarvittavaa osaamista kuvataan kanadalaisen CanMEDS-viitekehyksen mukaan. Siinä lääkärin osaaminen on jaettu seitsemään, osittain päällekkäiseen osaamisalueeseen (Kuva 6).
- CanMEDS:n keskiössä on lääketieteellinen osaaminen. Laadukas ammatillinen kehittyminen edellyttää kuitenkin tietojen ja taitojen karttumista kaikilla lääkärin työn osaamisen alueilla.

Kuva 6 CanMEDS-viitekehys koostuu osittain päällekkäisistä osaamisalueista: ammatillisuus, vuorovaikutustaidot, yhteistyötaidot, johtamistaidot, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, oma osaaminen ja tiedonhallinta sekä lääketieteellinen osaaminen, joka on keskiössä.

3.2. Osaamistavoitteet ja Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit

- Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamistavoitteissa kuvataan osaamista, joka erikoislääkärillä tulisi olla koulutuksen jälkeen.
- Tavoitteet viitoittavat päämäärää, jota kohti etappien avulla edetään.
- Osaamistavoitteet (33 kappaletta) on ryhmitelty opinto-oppaassa seitsemälle osaamisalueelle.
- Jokaisella osaamistavoitteella on nelitasoiset etapit eli välitavoitteet, joilla kuvataan osaamisen vaiheittaista karttumista kunkin osaamistavoitteen suhteen. Esimerkki vuorovaikutustaitojen osaamisalueen yhdestä osaamistavoitteesta kuvassa 7.

OSAAMISALUE VUOROVAIKUTUSTAIDOT	ETAPPI Alkuvaiheen erikoistuva	ETAPPI Edistynyt erikoistuva	ETAPPI Erikoislääkäri	ETAPPI Erityinen osaaminen
OSAAMISTAVOITE Osaan muodostaa ja ylläpitää luottamuksellisia, pitkäaikaisia ja potilasta kunnioittavia hoitosuhteita	KRITEEREITÄ KULLAKIN ETAPIN TASOLLA Kuuntelen ja keskustelen potilaan kanssa selvittäen hänen ajatuksensa, huolensa ja odotuksensa.	Tunnistan hoitosuhteeseen liittyviä ilmiöitä ja tunteita ja ymmärrän hoitosuhteen ja hoidonjatkuvuuden merkityksen.	Huolehdin hoidonjatkuvuuden tarkoituksenmukaisesta toteutumisesta ja ylläpidän myös vaikeaksi kokemiani potilassuhteita.	Kehitän työyhteisössäni toimintamalleja, jotka mahdollistavat pitkien ja potilaslähtöisten hoitosuhteiden ylläpitämistä.

Vastaanoton havainnointi

Potilastapauskeskustelu

Potilaspalaute

Kuva 7 Vuorovaikutustaitojen osaamisalueen tavoitteen "Osaan muodostaa ja ylläpitää luottamuksellisia, pitkäaikaisia ja potilasta kunnioittavia hoitosuhteita" neljä etappia (Alkuvaiheen erikoistuva, Edistynyt erikoistuva, Erikoislääkäri ja Erityinen osaaminen) sekä esimerkkejä havainnointi- ja arviointikeinoista.

- Alkuvaiheen erikoistuvan etapilla kuvataan osaamista, joka on tavallisesti saavutettu 9 kuukauden terveyskeskuskoulutuksen jälkeen.
- Erityinen osaaminen -taso on mukana sen vuoksi, että ammatillinen kehittyminen jatkuisi suunnitelmallisena erikoislääkärikoulutuksen jälkeenkin.
- Harva kykenee saavuttamaan erikoistumisen aikana jokaisen osaamistavoitteen erikoislääkärin etapin, mutta monet tavoittavat joidenkin osaamistavoitteiden Erityinen osaaminen -etapin.
- Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit löytyvät valtakunnallisilta jatkokoulutuksen verkkosivuilta sekä tämän ohjeen liitteestä 4.

3.3. Etappien käyttö

- Etappeja käytetään koko erikoislääkärikoulutuksen ajan säännöllisesti sekä erikoistuvan itsearvioinnissa että ohjauskeskustelussa yhdessä erikoislääkärikouluttajan kanssa.
- Käyttö on mahdollista myös vertaisarvioinnissa toisen erikoistuvan kanssa.
- Etappeja käytetään erikoistuvan kehittymistarpeiden mukaisesti osaamistavoite tai -alue kerrallaan siten, että kaikki osaamisalueet tulevat erikoistumisen aikana läpikäydyiksi.
- Tarkasteltava tavoite voidaan valita esimerkiksi itsearvioinnin tai työssä tehtyjen havaintojen perusteella.
- Erikoistuva merkitsee etappilomakkeeseen omat ajatuksensa ja havaintonsa.
- Kouluttaja ja erikoistuva sopivat ohjauskeskustelussa erikoistuvan kehittymissuunnitelmasta ja kirjaavat sen ELSA:an.
- Etappien avulla erikoistuva lääkäri
    - hahmottaa millaisia taitoja hänen odotetaan saavuttavan
    - pystyy havainnoimaan osaamisensa karttumista
    - tunnistaa alueet, joissa hänellä on vahvaa osaamista
    - tunnistaa osaamisalueita, jotka tarvitsevat vahvistumista

    - hahmottaa millaisiin työtehtäviin hänen tulisi koulutusaikanaan perehtyä kartuttaakseen tavoiteltua osaamista
    - tekee urasuunnittelua
- Etapit toimivat voimaantumisen ja positiivisen palautteen lähteenä erikoistuvalle: ne sanoittavat ja tarkentavat erikoistuvalle, missä hän on erityisesti onnistunut.
- Esimerkki etappien käytöstä on kuvattu tapauksessa alla. Taulukko 4 liittyy tapaukseen.

TAPAUS

Eppu Erikoistuva on ottanut itsearvioinnin perusteella tavoitteekseen kehittyä vuorovaikutustaidoissa. Hän sopii erikoislääkärikouluttajansa kanssa Vuorovaikutustaidot-osaamisalueen läpikäymisestä seuraavassa ohjauskeskustelussa. Ennen ohjaustuntia molemmat syventyvät vielä pohtimaan itsekseen Epun osaamista kyseisen osaamisalueen eri osaamistavoitteissa. Ohjauskeskustelussa erikoislääkärikouluttaja pyytää Eppua kertomaan konkreettisia esimerkkejä kuhunkin etapin tasoon päätymisestä ja antaa näistä Epulle ohjaavaa palautetta. Keskustelun myötä Eppu oivaltaa, että hän voisi kehittää hoitosuunnitelman kirjaamiskäytännöissään potilaslähtöisyyttä.

Ohjauskeskustelun päätteeksi Eppu ottaa tavoitteekseen kehittyä nimenomaan potilaslähtöisen hoitosuunnitelman laadinnassa. Eppu sopii erikoislääkärikouluttajansa kanssa, että he tarkastelevat tavoitteen toteutumista potilastapauskeskustelutyökalun avulla kuukauden päästä pidettävällä ohjaustunnilla.

Taulukko 4. Vuorovaikutus -osaamisalueen tavoitteet ja etapit.

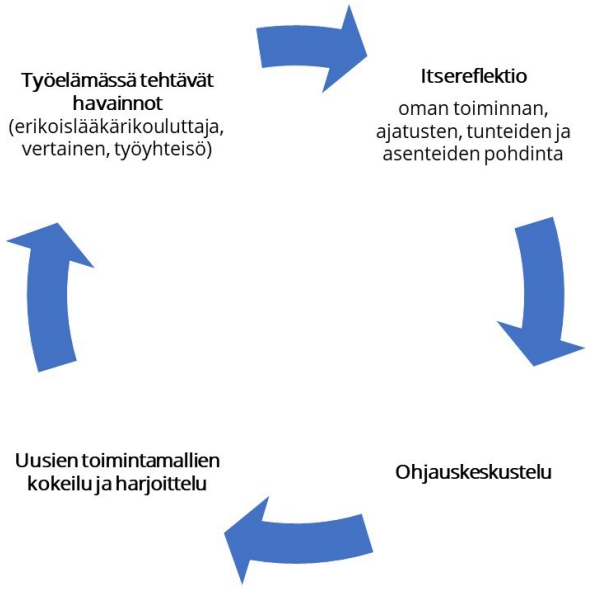
TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Osaan muodostaa ja ylläpitää luottamuksellisia, pitkäaikaisia ja potilasta kunnioittavia hoitosuhteita	Kuuntelen ja keskustelen potilaan kanssa selvittäen hänen ajatuksensa, huolensa ja odotuksensa.	Tunnistan hoitosuhteeseen liittyviä ilmiöitä ja tunteita ja ymmärrän hoitosuhteen ja hoidonjatkuvuuden merkityksen.	Huolehdin hoidonjatkuvuuden tarkoituksenmukaisesta toteutumisesta ja pidän yllä myös vaikeaksi kokemiani potilassuhteita.	Kehitän työyhteisössäni toimintamalleja, jotka mahdollistavat pitkien ja potilaslähtöisten hoitosuhteiden ylläpitämistä.
Olen aidosti ja empaattisesti läsnä kohtaamisessa potilaan kanssa kunnioittaen hänen toiveitaan	Käytän keskeytyksetöntä kuuntelua luomaan luottamuksellisen ja välittävän ilmapiirin.	Havainnoin potilaan tunnetilaa ja osoitan myötätuntoa.	Olen aito ja empaattinen vaikeissakin potilastilanteissa ammatillisuuteni säilyttäen.	Olen yleislääketieteen erikoislääkärin roolimalli.
Osaan vahvistaa potilaan omia voimavaroja ja ongelmanratkaisutaitoja sekä käyttää potilastyössä valmentavaa ja ohjaavaa työotetta	Selvitän yhdessä potilaan kanssa hänen muutostarvettaan ja -valmiuttaan soveltaen motivoivan haastattelun keinoja.	Selvitän aktiivisesti potilaalta hänen voimavaransa ja tavoitteensa (lähikehityksen vyöhyke).	Etsin potilaan kanssa selviytymis- tai ratkaisukeinoja hänen valmiuksiensa ja tarpeensa mukaisesti.	Edistän valmentavan ja ohjaavan työotteen käyttöä työyhteisössäni.
Laadimme yhdessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa potilaslähtöisen hoitosuunnitelman	Suunnittelen ja kirjaan potilaan sen hetkistä ongelmaa koskevat suunnitelmat perusteluineen huomioiden potilaan roolin hoidon toteuttamisessa.	Laadin kansallisen ohjeistuksen mukaisesti yksilöllisen hoitosuunnitelman soveltaen hoitosuosituksia yhdessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa.	Teen potilaan tarpeiden mukaisen ja hänen toimijuuttaan edistävän hoitosuunnitelman, jossa perustelen yksilölliset ratkaisut. Potilaan hoitoon osallistuvat voivat tukeutua siihen myös silloin, kun ensisijainen suunnitelma ei riitä tai toteudu.	Edistän työyhteisössä hoitosuunnitelmien käyttöä ja kehitän toimintatapoja potilaan toimijuuden vahvistamiseksi.

4. Työssäoppiminen

4.1. Työssäoppiminen
4.2. Itsereflektion tukeminen
4.3. Ohjaus
4.4. Vertaiskeskustelu
4.5 Seurantakeskustelu ja koulutusjakson suunnitelma
4.6. Osaamisen kartuttamisen ja ohjauksen keinoja

4.1. Työssäoppiminen

- Työssä ja työstä oppiminen ovat koulutuksessa keskeisiä ja niitä tuetaan ohjauksella.
- Jokaiselle erikoistuvalle tulee nimetä henkilökohtainen erikoislääkärikouluttaja.
- Työssä tapahtuva osaamisen havainnointi ja arviointi sisältyvät erikoistuvan ohjaukseen, jota tulee koulutuspaikkasopimuksen mukaan olla neljä tuntia kuukaudessa.
- Oppimista edistävä sykli toteutuu läpi koko erikoistumiskoulutuksen (Kuva 8).

Kuva 8 Oppimista edistävä sykli työssä. Työssä kertyneet havainnot kootaan yhteen erikoistuvan itsereflektion pohjaksi. Havaintoja voi syntyä sekä spontaanisti että suunnitellusti. Ohjauskeskustelussa havainnoista ja itsereflektiosta syntynyt ymmärrys muokataan yhdessä konkreettiseksi suunnitelmaksi, jonka mukaan toimitaan. Ennalta sovitulla ajanjaksolla kootaan uusia havaintoja ja edistymistä arvioidaan seuraavassa ohjauskeskustelussa.

4.2. Itsereflektion tukeminen

- Kouluttajan tärkein tehtävä ohjauskeskusteluissa on “ajatteluttaa” erikoistuvaa (Kuva 9).
    - Erikoistuva ja kouluttaja pysähtyvät tarkastelemaan erikoistuvan tekemän itsearvioinnin ja/tai havainnoinnin tuloksia.
    - He paneutuvat tuloksiin liittyviin seikkoihin, kokoavat tietoa, mutta eivät riennä ratkaisemaan asioita saman tien!
    - Vasta tämän jälkeen erikoistuva valitsee seikan, johon yhdessä fokusoidaan ja ryhdytään hakemaan uutta näkökulmaa, uutta tietoa tai ideoita kehittymisen edistämiseksi.

Kuva 9 Reflektion vaiheet. Rauhoitu ensin ja ryhdy sen jälkeen jäsentämään tilannetta tai asiaa koskevaa ajattelua ja tuntemuksia. Järkeile ja ideoi sekä näe sen jälkeen uusia mahdollisuuksia kokeiltavaksi.

- Olennaista on yhdessä sopia jatkosuunnitelmasta sekä siitä, miten toteutumista seurataan ja arvioidaan.
- Erikoistuvien itsereflektiiviset taidot vaihtelevat, mutta taitoja on aina mahdollista kartuttaa.
- Itsereflektiiviset taidot ovat olennaisia ammatissa kehittymisessä myös erikoistumisen jälkeen.
- Lääkärin työhön ja osaamiseen kohdistuvat pohdinnat edistävät potilaiden saamaa hoitoa ja potilasturvallisuutta.

4.3. Ohjaus

- Terveyskeskuskoulutusjakson aikaista työssä oppimista tuetaan suunnitelmallisella ja säännöllisellä erikoislääkärikouluttajan antamalla ohjauksella.
- Ohjausosaamisen voidaan katsoa koostuvan seuraavista osa-alueista:
    - Erikoistuvan kliinisen osaamisen tuki
    - Erikoistuvan ammatillisen kasvun tuki
    - Koulutuksen ja ohjauksen suunnittelu, toteutus ja arviointi
    - Läsnäolo- ja reflektiotaito
    - Toiminta kliinistä työtä tekevän yleislääketieteen erikoislääkärin roolimallina
- Ohjauksessa käydään palautekeskusteluja erikoistuvan toiminnasta, ei persoonasta.
- Osaamisen arvioinnin avulla erikoistuva saa monipuolisen ja laaja-alaisen kuvan osaamisestaan.
- Erikoistuvan ja hänen kouluttajansa välinen ohjaussuhde on verrannollinen lääkäri–potilassuhteeseen. Pitkäkestoisessa ja luottamuksellisessa suhteessa vaikeidenkin asioiden käsittely (esimerkiksi virheet) ja rakentavan palautteen antaminen on helpompaa.
- Ohjaussuhteen jatkuvuus helpottaa myös erikoistuvan edistymisen arviointia ja koulutussuunnitelman tekemistä eri seurantakeskustelujen yhteydessä.
- Erikoislääkärikouluttajan tehtäviä on määritelty liitteessä 1 ja erikoistuvan tehtäviä liitteessä 2.

Ohjauksen suunnittelu ja toteutus

- Ohjaukset suunnitellaan toteutumaan säännöllisesti 4 tuntia kuukaudessa.
- Ohjaus suositellaan toteuttamaan lähityönä, etäohjauksena vain poikkeustilanteissa.

- Vähintään puolet ohjauksesta tulee toteutua yksilöohjauksena ja korkeintaan puolet erikoistuvien pienryhmässä.
- Ohjaustunnit luodaan erikoistuvan ja erikoislääkärikouluttajan työlistalle etukäteen säännöllisenä osana työtä siten, että sovituista ajoista pidetään kiinni.
- Vastuu koulutuspaikkasopimuksen toteutumisesta on koulutuspaikan koulutusvastaavalla.
- Lyhyet ja usein tapahtuvat ohjaustilanteet ovat hyödyllisempiä kuin pitkät ja harvoin toteutuvat.
- Ohjauksella pyritään kehittämään erikoistuvan osaamista laaja-alaisesti.
- Erikoistuva ja erikoislääkärikouluttaja yhdessä vastaavat ohjauksen toteutumisesta ja osaamisen arvioinnin monipuolisuudesta.
- Ohjaussuhteissa tulee pyrkiä jatkuvuuteen.
- Ohjaukselle varataan rauhallinen ja häiriötön tila.
- Ohjauksen työvälineitä käytetään pienissä osissa arjen työssä.
- Erikoistuva vastaa ohjauksen dokumentaatioista ELSA:an.
- Ohjauksessa hyödynnetään valmentavaa ohjausotetta (Liite 5).
    - Ohjaustilanteissa on hyväksyvä ja salliva ilmapiiri.
    - Kouluttajan ja erikoistuvan ohjauskeskustelu alkaa aina erikoistuvan tekemällä itsearvioinnilla.
    - Erikoislääkärikouluttaja käyttää avoimia kysymyksiä ja korostaa luottamuksellisuutta.
    - Kouluttaja rohkaisee erikoistuvaa käsittelemään havaintojen tai palautteen herättämiä tunteita ja reaktioita sekä auttaa häntä uusien tavoitteiden saavuttamiseen.
    - Kouluttaja toimii valmentajan tavoin tukien erikoistuvaa kehittymään hänen lähikehityksen vyöhykkeellään.

4.4. Vertaiskeskustelu

- Osaamisen arvioinnin työkaluja kannattaa käyttää myös vertaisten eli erikoistuvien kesken. Tähän soveltuvat hyvin seuraavat:
    - Vastaanoton havainnointi
    - Potilastapauskeskustelu
    - Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit
- Vertaiskeskustelun hyötynä on erikoistuvan saama kokemus vertaistuesta, erilaisesta oppimistilanteesta sekä asettumisesta havainnoijan rooliin.
- Vertaisen antama palaute voi olla helpommin ymmärrettävää, samaistuttavaa tai jopa suorempaa kuin ohjaajan ja vertaisarvioinnin tilanteisiin on hyvä palata myös ohjauskeskusteluissa.

4.5. Koulutuksen suunnitelmallisuus

- Hakumenettelyn aikana laadittavassa HOPS:ssa erikoistuva suunnittelee osaamisensa kartuttamista sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.
- HOPS:n sisältö kuitenkin elää työn ja yksityiselämän muutosten sekä uusien osaamistarpeiden myötä.
- Suunnitelmallisuus on tärkeää, koska merkittävä osa suunnitelmista, jotka ovat syntyneet perusteellisten pohdintojen tuloksena, toteutuu ennemmin tai myöhemmin.
- Erikoistumisen aikana saatu kokemus suunnitelmallisesta oman osaamisen kartuttamisesta ja ylläpitämisestä luo pohjan erikoislääkärikoulutuksen jälkeiselle oman osaamisen jatkuvalle kehittämiselle.
- Yksittäisen koulutusjakson suunnitelma on osa suurempaa kokonaisuutta eli osa suunnitelmaa, jonka avulla erikoistuva etenee tavoitteitaan kohti. Seurantakeskustelut puolestaan toimivat ikään kuin tarkastelupisteinä, jolloin sekä analysoidaan kulunutta jaksoa että suunnitellaan tulevaa.

- Koulutusjakson suunnitelma laaditaan hyvin konkreettiseksi sopimalla esimerkiksi havainnointikerrat ja käytettävät työvälineet.
- Erikoislääkärikouluttajan tehtävä on tukea erikoistuvaa pohdinnoissa ja suunnitelmien laadinnassa.

4.6. Osaamisen kartuttamisen ja ohjauksen keinoja

- Osaamista voi kartuttaa työssäoppimisen lisäksi itseopiskellen, henkilökohtaisissa ohjaustapaamisissa ja ryhmäohjauksissa.
- Taulukkoon 5 on kerätty osaamisalueittain esitettynä erikoistuvalle erilaisia lähteitä osaamisen kartuttamiseen ohjaajalle vinkkejä ohjaustuntien pitämiseen

Taulukko 5. Osaamisen kartuttamiseen ja ohjaukseen soveltuvia erilaisia keinoja.

Luettavaa	Ohjauksessa sovellettavia keinoja
Ammatillisuus	
• Lakeihin tutustuminen, www.finlex.fi • Laki potilaan asemasta ja oikeuksista • Pohjoismaiset yleislääketieteen ydinarvot • Lääkäriliiton eettiset ohjeet ja kollegiaalisuusohjeet • Lääkäriliiton sosiaalisen median ohjeet	• Kuvareflektion hyödyntäminen* • Minun lääkäriyteni -menetelmä* • Vastaanottopäiväkirja* • Reflektiokorttien käyttäminen*
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE)	

• Lakeihin tutustuminen, www.finlex.fi
  • Terveydenhuoltolaki
  • Tartuntatautilaki
• Kunnan/hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaan tutustuminen
• Indikaattoreiden hakeminen (Sotkanet)
• Menetelmäkäsikirja, Opas 14/2017: Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa
• Duodecimin julkaisema konsensuslausuma: Tarttumattomien sairauksien ehkäisy
	• Oman toimialueen HYTE-indikaattoreiden hakeminen (esimerkiksi tupakointi, ylipaino sotkanet.fi-sivustolta)
	• Oman toimialueen HYTE-verkoston kartoittaminen
	• Kehittämistehtävän suunnittelu
	• Aihepiiriin liittyvä artikkelireferaatti
	• Rooliharjoitukset muun muassa motivoivan haastattelun harjoittelussa

Johtaminen	

• Lakeihin tutustuminen www.finlex.fi
  • Asetus potilasasiakirjoista
  • Mielenterveyslaki
  • Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä
  • Lääkelaki
• Verkkosivustoihin tutustuminen
  • Valvira: Potilasasiakirjat
  • Valvira: Muistutukseen tai kanteluun vastaaminen
	• Toimipaikan lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen
	• Toimipaikan tietosuojaohjeisiin tutustuminen
	• Muistutukseen tai kanteluun vastaaminen
	• Haipro-ilmoituksen käsittely ja kehittämistehtävä sen pohjalta
	• Esihenkilön tai HVA-johtajan vierailu erikoistujien ryhmässä
	• Moka-/onnistumismeeting*
	• Kokouksen tai tiimin johtaminen

• THL: Potilasturvallisuusopas • Potilasvakuutuskeskus, www.pvk.fi • Kanta.fi: Terveys- ja hoitosuunnitelma	• Työnhallinnan tarkastelu vertaisten avulla • Omaa työssä jaksamista edistävien elementtien pohdinta
Lääketieteellinen osaaminen ja kliiniset taidot	
• Alan kirjallisuus ja lehdet • Käypä hoito- ja Vältä viisaasti-suositukset	• Lehtireferaatit • Kandidaattien ohjaaminen • Potilastapausten pohdinta ryhmässä • Vanhojen kuulustelukysymysten läpikäyminen • Digitaalisiin hoitopolkuihin tutustuminen • Vastaanottopäiväkirja* • Moka-/onnistumismeeting* • Päätöksentekopeli*
Tiedonhallinta ja oma osaaminen	
• Käyvän hoidon Menetelmät-osioon tutustuminen • Guyatt G, Rennie D, Meade MO, Cook DJ (toim.) User's guides to the medical literature. Essentials of evidence-based clinical practice. 3rd edit. JAMA evidence 2015. • Carneiro I. Introduction to epidemiology. Open University Press 2017.	• Tiedon hakeminen tietokannoista • Tieteellisen artikkelin kriittinen arviointi ryhmissä • Tieteellisen esitelmän pitäminen työyhteisölle • Teoriakoulutuksen vuosisuunnitelman laatiminen • HOPS:n päivitys
Vuorovaikutustaidot	
• Laki potilaan asemasta ja oikeuksista, www.finlex.fi • Hietanen P, Kaleva-Kerola J, Pyörälä E. Lääkärin ja potilaan vuorovaikutus. Kustannus Oy Duodecim 2020.	• Kuvareflektio* • Rooliharjoitukset • Reflektiokortit* • Kirjallisuuden, elokuvien, kuvataiteen hyödyntäminen opetuksessa • Keskustelun virikkeeksi: Empathy- The Human Connection to Patient Care (YouTube, kesto 4:23)
Yhteistyötaidot	
	• Hoitosuunnitelmien moniammatillinen tai vertaisarviointi • Reflektiokortit*
Kaikki osaamisalueet	
• The European Definition of General Practice / Family Medicine. Short version, EURACT 2011. Saatavissa osoitteessa: https://www.woncaeurope.org/page/definition-of-general-practice-family-medicine • Mäkelä, M. – Keinänen-Kiukaanniemi, S. – Kosunen, E. – Korhonen, P. – Mäntyselkä, P. – Salokekkilä, P. (toimitus): Yleislääketieteen perusteet. Kustannus Oy Duodecim 2020	
*Menetelmä kuvattu liitteessä 3.	

5. Osaamisen arviointi terveyskeskustyössä

5.1. Osaamisen arvioinnin periaatteet
5.2. Osaamisen arvioinnin sisältö

5.1. Osaamisen arvioinnin periaatteet

- Arvioinnin tavoitteena on tunnistaa, missä vaiheessa erikoistumisen polkua erikoistuva lääkäri on suhteessa erikoislääkärikoulutuksen osaamistavoitteisiin ja tukea hänen osaamisensa karttumista.
- Osaamisella tarkoitetaan tiedoista, taidoista ja asenteista koostuva kyky suoriutua terveydenhuollon tehtävistä tietyssä toimintaympäristössä. Osaaminen on havainnoitavissa ja havaintoja voidaan arvioida eri tavoin.
- Työssä tapahtuva arviointi on osaamisen näkyväksi tekemistä havaintojen ja itsearvioinnin avulla.
- Osaamista koskevia havaintoja kootaan erikoistumisen eri vaiheissa.

Kuva 10 Käsitys erikoistuvan osaamisesta selkenee, kun havaintoja hänen työskentelystään kootaan erilaisissa tilanteissa tai toimipisteissä, eri ajankohtina, useiden eri henkilöiden tekemänä ja erilaisilla työvälineillä.

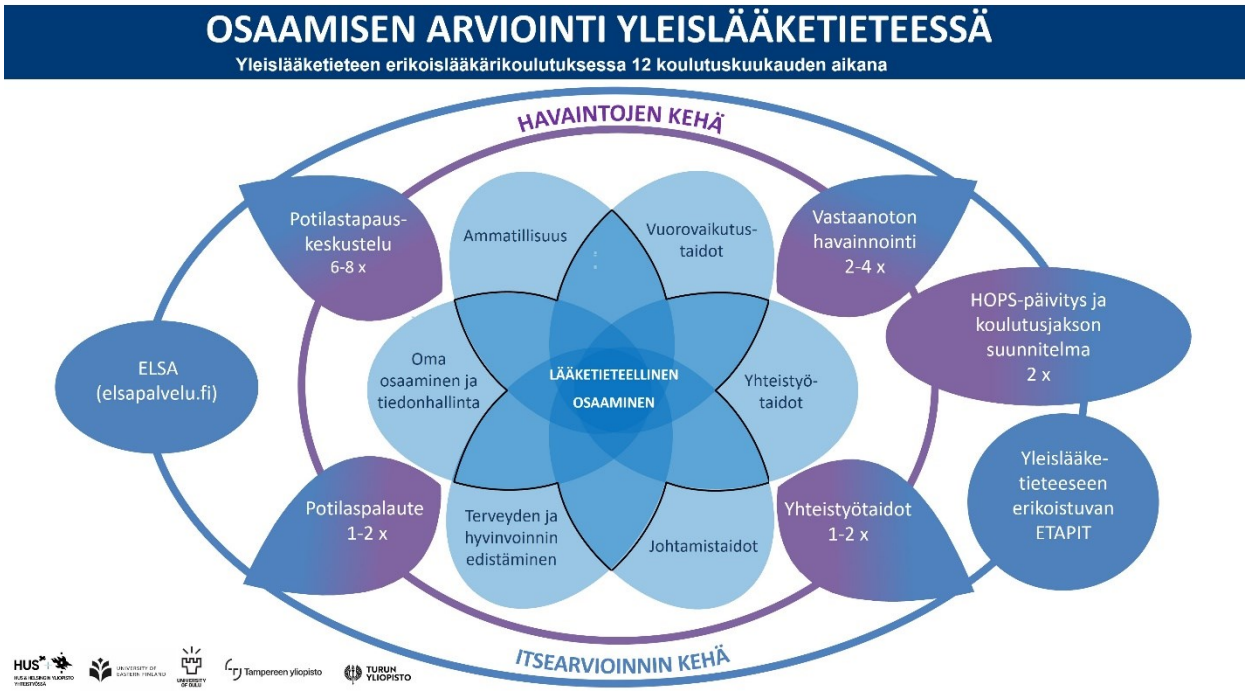
- Kuvaamalla erikoistuvan osaamista vain yhdellä tavalla arvioituna (esimerkiksi kirjallinen kuulustelu), emme saa kokonaisvaltaista käsitystä erikoistuvan taidoista työssä.
- Eri keinoilla arvioituna on mahdollista muodostaa monipuolinen ja laaja-alainen käsitys erikoistuvan osaamisesta (Kuva 11).
- Monipuoliset arviointikeinot mahdollistavat siten laadukkaan erikoislääkärikoulutuksen.

Kuva 11 Kliinisen osaamisen arvioinnin eri tasot Millerin mukaan. Tietää-tasolla erikoistuva kuvaa miten pitäisi toimia. Osoittaa miten soveltaa tietoja -tasolla erikoistuva tietää miten soveltaa osaamistaan ja hänellä on aiheesta laajempi ymmärrys. Osoittaa miten toimii -tasolla erikoistuva osaa simuloiduissa tilanteissa tai erikseen pyydettäessä osoittaa toimivansa vaaditulla tavalla. Toimii-tasolla erikoistuva on ottanut oppinsa käytäntöön ja käyttää niitä työnsä luontaisena osana. Terveyskeskustyössä tapahtuvassa arvioinnissa painotus on siinä, miten erikoistuva toimii työssään eli Toimii-taso.

5.2. Osaamisen arvioinnin sisältö

- Osaamisen arvioinnissa noudatetaan Osaamisen arviointi yleislääketieteessä -mallia (Kuva 12).

Kuva 12 Osaamisen arviointi yleislääketieteessä -malli. Osaamistavoitteet ryhmiteltynä CanMEDS:in mukaisesti seitsemälle osaamisalueelle muodostavat osaamisen arvioinnin lähtökohdan. Osaamista havainnoidaan säännöllisesti seuraavilla työvälineillä: Vastaanoton havainnointi, Yhteistyötaidot, Potilaspalaute ja Potilastapauskeskustelu sekä itsearvioinnissa Yleislääketieteese en erikoistuvat etappien avulla. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa päivitetään puolen vuoden välein ja päätelmät sekä seuraavan koulutusjakson suunnitelma kirjataan ELSA:aan.

- Erikoistuvan osaamista arvioidaan jokaisella seitsemästä osaamisalueesta kunkin 12 koulutuskuukauden aikana käyttämällä erilaisia havainnoinnin työvälineitä.
    - Työvälineitä voidaan käyttää myös pienissä osissa.
- Erikoistuva käyttää itsearvioinnin työvälineitä (sininen kehä) itsenäisesti ja kouluttajan kanssa.
    - Yleislääketieteeseen erikoistuvan etappeja jatkuvan arvioinnin välineenä
    - Koulutusjakson suunnitelmaa koulutusjaksojen tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa
    - HOPS päivityksiä 6 kuukauden välein ja tarvittaessa kuvaamaan koko erikoistumisen aikaista vaiheittaista taitojen karttumista
    - ELSA-palvelua suoritusten tallentamiseen
- Havainnoinnin työvälineitä (violetti kehä) käytetään opiskelun suunnitteluun, itsearviointiin ja havaintojen tekemiseen. Määrät kuvaavat 12 koulutuskuukauden aikana tapahtuvia havainnointikertoja.
    - Potilastapauskeskustelu 6–8 kertaa
    - Vastaanoton havainnointi 2–4 kertaa
    - Yhteistyötaidot-kysely 1–2 kertaa
    - Potilaspalaute-lomake 1–2 kertaa
- Havaintoja käsitellään ohjaus- ja seurantakeskusteluissa.
- Työvälineiden tuottamien havaintojen arvioinnin lisäksi osaamista koskevia havaintoja kertyy myös päivittäisessä työssä.
- Työvälineet ja niiden käyttö esitellään luvussa 6.

6. Ohjauksessa käytettävät työvälineet

6.1. Yleiset ohjeet työvälineiden käyttöön
6.2. HOPS
6.3. Koulutusjakson suunnitelma
6.4. Potilaspalaute
6.5. Potilastapauskeskustelu
6.6. Vastaanoton havainnointi
6.7. Yhteistyötaidot
6.8. Työvälineiden soveltuvuus eri osaamisalueiden havainnointiin
6.9. Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit
6.10. Muita havainnoinnin ja työssä tapahtuvan arvioinnin keinoja

6.1. Yleiset ohjeet työvälineiden käyttöön

- Ohjausta varten on laadittu työvälineitä, joita käytetään opiskelun suunnitteluun, itsearviointiin ja havaintojen tekemiseen kuvan 12 mukaisesti.
- Erikoistuva laatii erikoistumisen alussa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman eli HOPS:n (tarkemmin kappaleessa 6.2.).
- Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit (kuvattu tarkemmin luvussa 3) on ensisijaisesti itsearviointiin tarkoitettu työväline.
- Havaintojen tekemistä varten on valittu neljä keskeistä työvälinettä, jotka ovat päivitetty yliopistojen valtakunnallisessa yhteistyössä. Niiden soveltuvuus eri osaamisalueiden arviointiin on kuvattu tässä luvussa taulukossa 6.
    - Vastaanoton havainnointi
    - Potilastapauskeskustelu
    - Potilaspalaute
    - Yhteistyötaidot
- Jokainen työväline sisältää vinkkejä havaintojen tekemiseen sekä käyttöohjeen. Erikoistuva huolehtii dokumenttien tallentamisesta ELSA:an.
- Työvälineet löytyvät: www.laaketieteelliset.fi/ammatillinen-jatkokoulutus/lomakkeet#yhteiset-lomakkeet-1

6.2. HOPS eli henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

6.2.1. HOPS:n laatiminen

- HOPS laaditaan ensimmäisen kerran erikoislääkärikoulutukseen haku- ja valintamenettelyn yhteydessä verkkokurssilla.
- Yleislääketieteen erikoislääkärikoulutukseen hakija pohtii verkkokurssin aikana omaa opiskelu- ja työhistoriaansa ja peilaa sitä yleislääketieteen keskeisiin piirteisiin ja osaamistavoitteisiin.
- HOPS:n lopussa hakija laatii tavoitteet lähitulevaisuudelle ja suuntaviivat koko erikoistumisen ajalle.
- HOPS:n otsikot ovat:
    1. Tähänastinen opiskelu- ja työhistoria
    2. Osaamisesi suhteessa yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen osaamistavoitteisiin
    3. Pitkän tähtäyksen päämäärät ja lähiajan kehittymistavoitteet erikoislääkärikoulutuksessa
    4. Konkreettinen aikaan sidottu suunnitelmasi päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi

6.2.2. HOPS:n päivittäminen yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen aikana

- Erikoistuva päivittää HOPS:ia säännöllisesti, vähintään 1–2 kertaa koulutusvuoden aikana, jotta erikoislääkärikoulutus pysyy tavoitteellisena ja suunnitelmallisena. Niin työ- kuin yksityiselämän muutokset ja tarpeet muuttavat erikoistumisen alkuvaiheessa tehtyä opiskelusuunnitelmaa erikoistumisvuosien aikana.
- Hyviä päivityksen ajankohtia ovat:
    - Seurantakeskustelun yhteydessä
    - Muiden erikoisalojen koulutusjaksolle lähtiessä / palatessa
    - Perhevapaan tai muun pidemmän poissaolon jälkeen
    - Muut tilanteet, joissa osaamistavoitteet tai suunnitelma muuttuvat
- Käytännössä erikoistuva ja hänen kouluttajansa keskustelevat, miten aiemmin asetettuihin tavoitteisiin on päästy ja mitkä olisivat seuraavat kehittymiskohteet ja keinot päästä tavoitteisiin.
- Keskustelussa hyödynnetään itsearvioinnissa käytettäviä Yleislääketieteeseen erikoistuvan etappeja ja tässä luvussa esitetyillä työvälineillä koottuja havaintoja.
- Joka kerta ei ole tarpeen päivittää koko HOPS:ia, vaan päivitys tehdään vain muuttunein osin.
- Erikoistuva kirjaa HOPS:iin sovitut tavoitteet ja suunnitelman sekä tallentaa sen ELSA:an.

6.3. Koulutusjakson suunnitelma ja seurantakeskustelu

6.3.1. Koulutusjakson suunnitelma

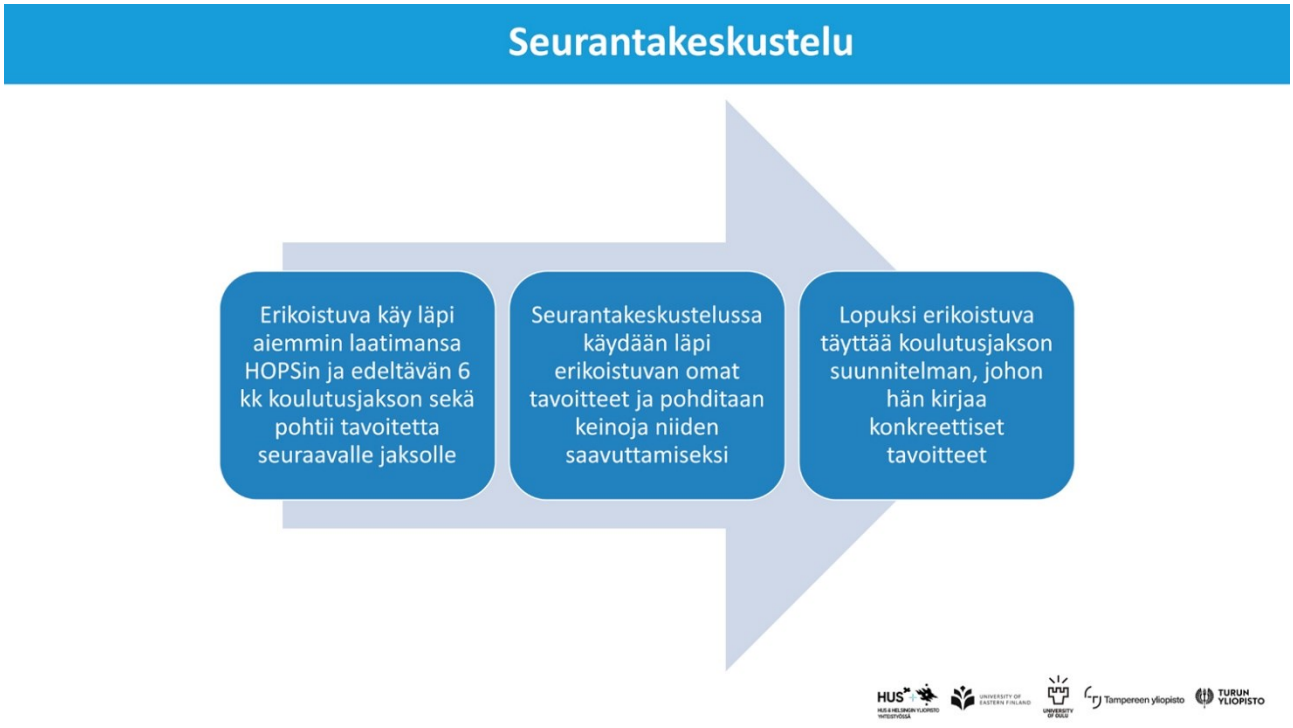
- Koulutusjakson suunnitelma on tärkeä asiakirja tehtäessä väli- ja päättöarviointia ja kuvaa osaamisen kehittymistä erikoistumisen edetessä.
- Täytetty Koulutusjakson suunnitelma toimii jakson koulutustodistuksena.
- Lomake toimii myös seurantakeskustelun runkona.
- Koulutusjakson suunnitelma laaditaan jokaisesta terveyskeskusjaksosta ja muiden erikoisalojen koulutusjaksosta.
- Lomaketta käytetään 6 kuukauden jaksoissa (Kuva 13).
- Pidemmillä koulutusjaksoilla suunnitelmaa käytetään myös 6 kuukauden jaksoissa, jolloin 6 kuukauden seurantakeskustelussa arvioidaan edeltävän 6 kuukauden jakson toteutumista ja samalla täytetään uusi lomake ja sovitaan uudesta tavoitteesta seuraavalle 6 kuukaudelle.
- Täytetty Koulutusjakson suunnitelma tallennetaan ELSA:an kohtaan ”Työskentelyjakso” kohdennettuna kulloisellekin työskentelyjaksolle.
    - Yhteen työskentelyjaksoon voi siis kohdistua useampi Koulutusjakson suunnitelma.
- Ohjaustapaamisista kannattaa tehdä päivittäismerkintä ELSA:an, jolloin Koulutusjakson suunnitelman täyttö seurantakeskustelussa on huomattavasti helpompaa.
- Erikoistuva arvioi jokaisen koulutusjakson sähköisellä lomakkeella (https://www.laaketieteelliset.fi/ammatillinen-jatkokoulutus/lomakkeet#yhteiset-lomakkeet-1 > Erikoislääkärikoulutus > Yhteiset lomakkeet > Terveyskeskuskoulutusjakson arviointilomakkeet). Vahvistusviesti arvioinnin tekemisestä tallennetaan ELSA:an kohtaan ”Työskentelyjakso” koulutusjakson suunnitelman kanssa.

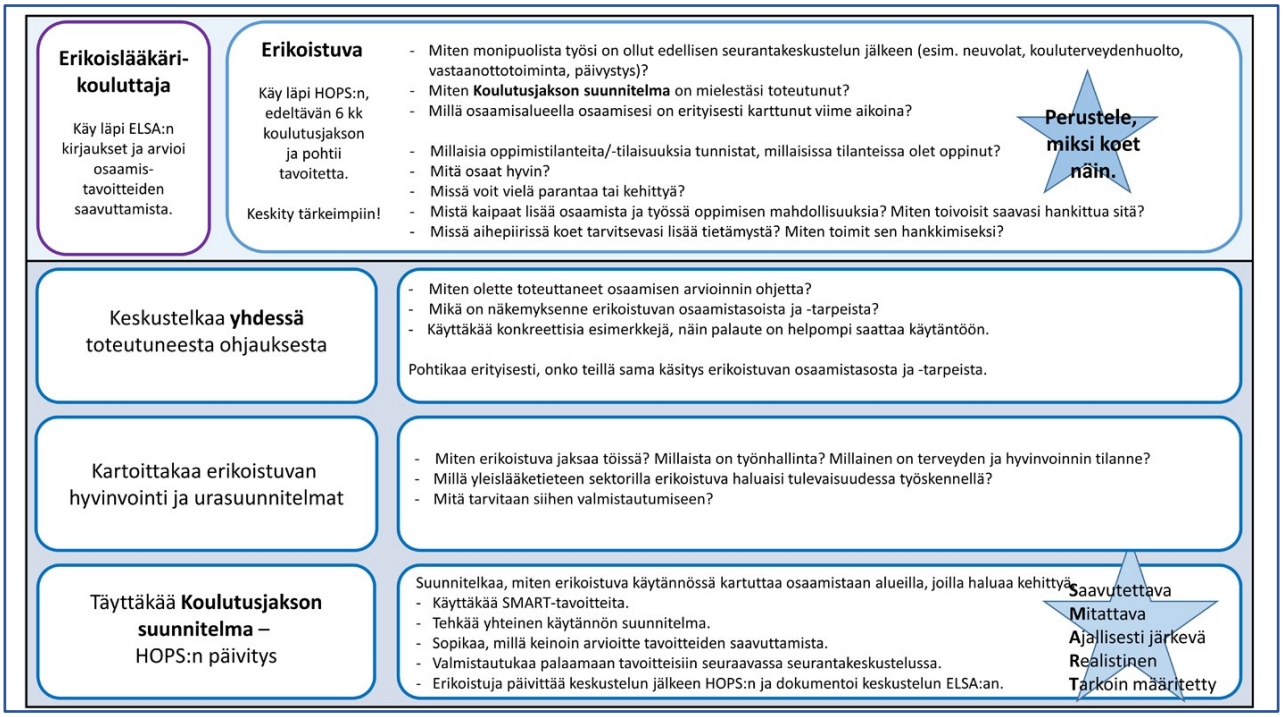
Kuva 13 Seurantakeskustelujen sijoittuminen erikoistuvan yhden työskentelyjakson ajalle. Työskentelyjakson alussa käytävän alkukeskustelu jälkeen käydään seurantakeskustelut 6 kuukauden välein. Jakso päättyy loppukeskusteluun.

6.3.2. Seurantakeskustelu

- Ennen seurantakeskustelua erikoistuva käy läpi henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS), edeltävän 6 kuukauden koulutusjakson sekä pohtii tavoitetta seuraavalle jaksolle (kuvat 14 ja 15).
- Erikoislääkärikouluttaja valmistautuu seurantakeskusteluun käymällä läpi ELSA:an kertyneet suoritukset ja arvioimalla erikoistuvan osaamistavoitteiden saavuttamista (Kuva 15).
- Koulutusjakson suunnitelma -lomake toimii koulutusjakson alku-, väli- ja seurantakeskustelujen runkona.
- Seurantakeskustelujen yhteydessä koulutusjakson päättyessä Koulutusjakson suunnitelma -lomakkeeseen kirjataan koulutusjakson tavoitteiden toteutuminen sekä kirjataan uuteen suunnitelmaan seuraavan jakson tavoitteet.
- Välikeskustelut toteutetaan seurantakeskustelujen välissä, mikä tarkoittaa sitä, että edistymistä arvioidaan 3 kuukauden välein.

Kuva 14 Seurantakeskustelu erikoistuvan näkökulmasta.

Kuva 15 Seurantakeskustelun toteutus. Ennen seurantakeskustelua erikoistuva käy läpi aiemmin laatimansa HOPS:in ja edeltävän 6 kuukauden koulutusjakson sekä pohtii tavoitetta seuraavalle jaksolle. Seurantakeskustelu käydään ohjaustunnilla, jolloin käydään läpi erikoistuvan omat tavoitteet ja pohditaan keinoja niiden saavuttamiseksi. Lopuksi erikoistuva täyttää Koulutusjakson suunnitelma -lomakkeen, johon hän kirjaa konkreettiset tavoitteet.

6.4. Potilaspalaute

- Työvälineen avulla kerätään potilaspalautetta lääkärin toiminnasta joko etä- tai lähivastaanoton jälkeen.
- **Lomakkeeseen ei tule kirjata mitään potilasta yksilöiviä tietoja. Identiteettisuojasta on huolehdittava kaikissa lomakkeen käsittelyvaiheissa.**
- Tietosuojan turvaamiseksi palautetta pyydetään kaikilta potilailta esimerkiksi yhden viikon ajalta.
- Lomakkeen käyttö voidaan kohdentaa johonkin tiettyyn toimintaan (esim erkiksi päivystys, neuvolat ynnä muut sellaiset).
- Lomake voidaan antaa potilaalle eri tavoin (esimerkiksi vastaanoton jälkeen, postittaa kotiin, lähettää sähköinen palautelinkki sähköpostilla tai tekstiviestillä).
- Palautteet ohjataan kouluttajalle, joka tekee niistä koosteen ohjauskeskustelussa käytettäväksi.
- Keskustelun lopuksi erikoistuva laatii kouluttajan tuella suunnitelman omalle kehittymiselleen ja tallentaa sen sekä palautteiden koosteen ELSA:an.
    - Yksittäisen potilaan antamia palautteita ei saa tallentaa ELSA:an.

6.5. Potilastapauskeskustelu

- Voidaan käyttää joko kokonaisuutena tai vain valitun osaamisalueen osalta.
- Sisältää kolme osaa.
    - Ensimmäisen sivun ohjeen avulla tarkastellaan potilasasiakirjamerkintöjen sisältöä ja ymmärrettävyyttä sekä potilaan että toisen ammattilaisen näkökulmasta.
    - Toisen sivun ohjeen avulla avataan potilaskertomusmerkintöjen taustalla olevaa ajattelua ja päätöksentekoa osaamisalueittain.
    - Kolmannelta sivulta löytyvät työvälineen käyttöohjeet, jossa on vinkkejä mm. potilasvalinnan suhteen.

- Keskustelun päätteeksi erikoistuva laatii itselleen konkreettisen kehittymissuunnitelman ja kirjaa sen ELSA:an.
- Soveltuu myös vertaiskeskusteluun erikoistuvien kesken.
- Voidaan käyttää myös osittain lyhyempien ohjauskeskustelujen tai konsultaatioiden osana.

6.6. Vastaanoton havainnointi

- Lomake on kolmisivuinen sisältäen täytettävän osion lisäksi ohjeet käyttöön ja vinkkejä arvioitaviksi asioiksi.
- Sopii myös videoidun vastaanoton havainnointiin.
- Voidaan käyttää joko kaikkien tai yksittäisten taitojen havainnointiin.
- Eri havainnointikerroille valitaan erilaisia potilaita (ikä, sukupuoli, tausta, sairaudet).
- Soveltuu eri vastaanottotyyppien havainnointiin (etätyö, kiireetön vastaanotto, neuvola, päivystys ynnä muut sellaiset).
- Oleellista on kuvata osaamista sanallisesti. Arviointiasteikon käyttö on toissijaista.
- Voidaan käyttää myös pieninä otoksina, jolloin havainnointeja kertyy muun muassa konsultaatioista.
- Keskustelun päätteeksi erikoistuva laatii itselleen konkreettisen kehittymissuunnitelman ja kirjaa sen ELSA:an.

6.7. Yhteistyötaidot

- Tietoa yhteistyötaidoista kerätään työyhteisön jäsenille lähetettävällä kyselyllä ja itsearviointilomakkeella. Lomakkeet ovat samansisältöiset
- Työyhteisöltä palautetta kerätään anonyymisti joko paperilomakkeen tai sähköisen Forms-lomakkeen avulla (Forms on osa Office-pakettia). Sähköisen lomakkeen käyttö helpottaa palautekoosteen tekemistä. Linkki muokattavaan Forms-lomakkeeseen ja sen käyttöohjeeseen.
- Kysely kannattaa lähettää niille työyhteisön jäsenille, jotka tekevät yhteistyötä erikoistuvan kanssa säännöllisesti eri toimipisteissä.
- Lomake sisältää rakenteisen osuuden lisäksi vapaata tekstikenttää, johon kyselyyn vastaaja voi kirjata niin erikoistuvan vahvuuksia kuin kehittymiskohteitakin.
- Kouluttaja tekee palautteista koosteen. Ohjauskeskustelussa erikoistuva vertaa itsearviointiaan työyhteisöltä saamaansa palautteeseen ja tämän pohjalta käydään ohjauskeskustelu.
- Keskustelun lopuksi erikoistuva laatii kouluttajan tuella suunnitelman omalle kehittymiselleen ja tallentaa sen sekä itsearvioinnin ja palautekoosteen ELSA:an.
    - Yksittäisen henkilön palautteita ei saa ELSA:an tallentaa.

6.8. Yleislääketieteeseen erikoistuvan etapit

- Etappeja käytetään koko erikoislääkärikoulutuksen ajan säännöllisesti sekä erikoistuvan itsearvioinnissa että ohjauskeskustelussa.
- Käyttö on mahdollista myös vertaisarvioinnissa toisen erikoistuvan kanssa.
- Etappeja käytetään erikoistuvan kehittymistarpeiden mukaisesti osaamistavoite tai -alue kerrallaan siten, että kaikki osaamisalueet tulevat erikoistumisen aikana läpikäydyiksi.
- Tarkasteltava tavoite voidaan valita esimerkiksi itsearvioinnin tai työssä tehtyjen havaintojen perusteella.
- Erikoistuva merkitsee etappilomakkeeseen omat ajatuksensa ja havaintonsa.
- Kouluttaja ja erikoistuva sopivat ohjauskeskustelussa erikoistuvan kehittymissuunnitelmasta ja kirjaavat sen ELSA:an.

- Etappeja on kuvattu tarkemmin luvussa 3.

6.9. Työvälineiden soveltuvuus eri osaamisalueiden havainnointiin

- Työvälineet soveltuvat eri tavoin eri osaamisalueiden arviointiin (Taulukko 6) ja sen vuoksi havaintoja on tarpeen kerätä eri työvälineillä ja eri tahoilta.

Taulukko 6. Erilaisten työvälineiden soveltuvuus osaamisen havainnointiin. (0 = soveltuu huonosti, 1 = soveltuu osittain, 2 = soveltuu hyvin)

Osaamisalue	Vastaanoton havainnointi	Potilastapaus-keskustelu	Yhteistyö-taidot	Potilas-palaute
Ammatillisuus	2	2	2	1
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	2	2	0	1
Johtaminen	1	1	1	0
Lääketieteellinen osaaminen ja kliiniset taidot	2	2	1	1
Tiedonhallinta ja oma osaaminen	2	2	1	0
Vuorovaikutustaidot	2	0	2	2
Yhteistyötaidot	1	1	2	0

6.10. Muita havainnoinnin ja työssä tapahtuvan arvioinnin keinoja

- Osaamista voidaan havainnoida arjessa ja työn lomassa lukuisilla eri tavoilla. Taulukkoon 7 on koottu eri osaamisalueisiin kuuluvaa osaamista ja toisaalta ehdotuksia, joilla osaamista voi kehittää ja havainnoida.
- Taulukon sisältö on kouluttajien, ohjaajien ja erikoistujien tuottamaa. Aiheet soveltuvat hyvin esimerkiksi henkilökohtaisille ohjaustunneille.
- Osaaminen sekä havainnointi- ja arviointikeinot kullakin rivillä eivät välttämättä liity toisiinsa.

Taulukko 7. Osaamisen ilmentymiä ja niiden havainnointi- ja arviointikeinoja osaamisalueittain.	
Osaamisen ilmentymiä	**Havainnointi- ja arviointikeinoja**
Ammatillisuus	
• Yhdenvertainen suhtautuminen potilaisiin ja muihin ammattiryhmiin • Tietoisuus omista arvoista ja asenteista, niiden huomioiminen kontakteissa • Omien rajojen tunnistaminen • Omasta työkyvystä huolehtiminen	• Potilaspäiväkirja* • Esimiehen näkemyksen hyödyntäminen • Vertaiskeskustelu • Rästitöiden seuranta • Työajanseuranta
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE)	
• Terveysriskien puheeksi otto ja niiden kirjaaminen potilaskertomukseen • Terveyttä ja hyvinvointia edistävä työote • Motivoivan haastattelun käyttäminen • Moniammatillisen verkoston tuntemus • Muiden ammattiryhmien roolin tuntemus • Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen indikaattoreiden tuntemus, tieto oman väestön tilanteesta • Sektoritöiden hallinta (neuvolat, koulut, opiskeluterveydenhuolto) • Potilaan itsehoitotaitojen vahvistaminen	• Terveysindikaattoreiden otanta (esimerkiksi Tupakka sotkanet.fi-sivustolta) • Päivän vastaanottolistan läpikäyminen hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen (HYTE) näkökulmasta • Moniammatilliset yhteisvastaanotot ja palautekeskustelu • Kehittämistehtävä • HYTE-ryhmien pitäminen • HYTE-indikaattoreiden hakeminen omasta toimintaympäristöstä
Johtaminen	
• Lainsäädännön tuntemus • Lääketieteellisen vastuun ja koordinaatiovastuun ottaminen • Kehitystehtävän suunnittelu ja toteutus • Ylilääkärin / tiimin johtajan sijaistaminen • Potilasturvallisuusriskien tunnistaminen ja ehkäisy • Hallinnollisen tehtävän hoitaminen (työvuorolistat, koulutuskalenteri) • Oman itsensä johtaminen	• M1-lähetteiden, edunvalvonta ynnä muiden lausuntojen tarkastelu • Potilaspalautteisiin vastaaminen • Lähetemäärien ja -indikaatioiden pohdinta (erikoissairaanhoito, diagnostiset tutkimukset) • Haitta/vaaratapahtumien ilmoitusten tekeminen ja käsittelyyn osallistuminen • Työajanseuranta, aikataulun pitävyys • Rästitöiden seuranta • Töiden priorisointi • Vertaiskeskustelu
Lääketieteellinen osaaminen ja kliiniset taidot	

• Substanssiosaaminen, myös sektorityössä • Diagnostiset strategiat • Hoidon porrastuksen hallinta • Hoitosuunnitelman tekeminen • Toimenpiteiden seuranta • Päätöksenteko	• Konsultaatioiden ja lähetteiden seuranta • Yhteisvastaanotot / yhteinen päivä kouluttajan kanssa • Yhteisen väestön hoitaminen • Tutkimuspyyntöjen lukumäärä • Erikoistuvan potilaiden tutkimustulosten ohjaus kouluttajalle erikoistuvan poissaolon aikana • WONCA-puun hyödyntäminen • Tenttikysymysten pohdinta • Vertaiskeskustelu
Tiedonhallinta ja oma osaaminen	
• Tietokantojen hyödyntäminen • Tiedon välittäminen kollegoille, muille ammattiryhmille ja potilaille • Oman teoriakoulutussuunnitelman toteutuminen	• Esitelmän pitäminen • Potilasohjeen tekeminen • Lehtireferaatin tekeminen • Lähetteiden tarkastelu • Vertaiskeskustelu • Koulutussuunnitelman reflektointi kouluttajan kanssa
Vuorovaikutustaidot	
• Potilaan voimavarojen hyödyntäminen/huomioiminen • Vuorovaikutuksen muokkaaminen potilaan yksilöllisten ominaisuuksien mukaan • Ymmärrettävän kielen käyttäminen	• Erilaisten ja eri ikäisten potilaiden havainnointi • Vertaiskeskustelu
Yhteistyötaidot	
• Yhteistyötaidot suhteessa kaikkiin ammattiryhmiin • Muiden ammattiryhmien roolin ja työnkuvan tuntemus • Oman roolin hahmottaminen moniammatillisessa tiimissä	• Vastaanottopäiväkirja/päivän potilaslistan* läpikäyminen huomioiden yhteistyö sidosryhmien kanssa
* Kuvattu tarkemmin liitteessä 3.	

- Voit lähettää lisää ehdotuksia havainnointi- ja arviointimenetelmistä oman alueesi yliopiston yleislääketieteen ammatillisesta jatkokoulutuksesta vastaavalle taholle.

7. Erikoislääkärikoulutuksen seuranta- ja arviointipalvelun käyttö

7.1. Yleistä
7.2. Koulutussuunnitelma
7.3 Työskentelyjaksot
7.4 Teoriakoulutukset
7.5 Opintosuoritukset
7.6 Osaaminen
7.6.1 Päivittäismerkinnät
7.6.2 Arvioinnit
7.6.3 Suoritemerkinnät
7.6.4 Seurantakeskustelu ja koulutusjakson suunnitelma
7.7 Koejakso
7.8 Valmistuminen
7.9. Asiakirjat

7.1. Yleistä

- **Luku 7 on tarkoitettu luettavaksi samanaikaisesti ELSA:n selaamisen kanssa.** https://elsapalvelu.fi/kirjautuminen
- ELSA on erikoistumiskoulutuksen seuranta- ja arviointipalvelu, jonne erikoistuva lääkäri kerää erikoistumiseen liittyvät dokumentaatiot niin koulutusjaksoista ja saadusta koulutuksesta kuin arvioinnit osaamisen karttumisesta. Arvioinnit sisältävät sekä itsearvioinnin että kouluttajilta saadut arvioinnit.
- ELSA:n avulla erikoistumiseen liittyvät sopimukset ja hyväksynnät muuttuvat paperiversioista sähköisiksi.
- Erikoistuvalla on vastuu häntä koskevien dokumenttien tallentamisesta.
- ELSA on otettu käyttöön syksyllä 2022 ja siinä on vielä useita kehitettäviä ominaisuuksia.
- Siirtymäajan jälkeen syksyllä 2023 yleislääketieteen erikoislääkäriksi on mahdollista valmistua vain ELSA:n kautta.
- Tätä ELSA-ohjetta päivitetään tiedon karttuessa ja sen muuttuessa.
    - Käy katsomassa verkosta ajantasaisin ELSA-ohjeistus koneellesi tallentamisen sijaan.
- Kehittämisideoista voit olla yhteydessä oman alueesi yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen vastuuyksikköön.

7.1.1. Kirjautuminen ja kouluttajaoikeuksien antaminen

Erikoistuva

- Kirjautuu osoitteessa https://elsapalvelu.fi/kirjautuminen vahvalla tunnistautumisella (suomi.fi) joko varmennekortilla tai sähköisillä pankkitunnuksilla.
- Erikoistuva antaa kouluttajalleen katseluoikeuden.
    - ELSA:ssa katseluoikeus tulee automaattisesti 6 kuukauden ajalle, mutta erikoistuva voi muuttaa kestoa oman profiilinsa kautta.
    - Mikäli erikoistuva antaa 6 kuukauden katseluoikeuden, hän saa 6 kuukauden kohdalla sähköpostiinsa muistutuksen katseluoikeuden vanhenemisesta.
- Yliopistokohtaisesti määritellään myös muita katseluoikeuksia, perehdy oman yliopistosi ohjeisiin.

Erikoislääkärikouluttaja

- Erikoislääkärikouluttaja saa sähköpostiinsa linkin ensimmäistä katseluoikeutta varten.

    - Linkistä hän pääsee kirjautumaan ELSA:an vahvan tunnistautumisen kautta (suomi.fi) joko varmennekortilla tai sähköisillä pankkitunnuksilla.
    - Mikäli erikoislääkärikouluttaja kadottaa linkin, saa hän uuden ELSA:n pääkäyttäjältä (yhteystiedot ELSA:ssa).
- Seuraavien kerroilla erikoislääkärikouluttaja saa sähköpostiinsa vain tiedotteen uudesta katseluoikeudesta.
- Erikoislääkärikouluttaja täydentää ELSA:ssa oman profiilinsa.
- Hän saa sähköpostiinsa muistutuksen katseluoikeuden päättymisestä.

7.2. Koulutussuunnitelma

- Ennen koulutusjakson lisäämistä suositellaan lisäämään ELSA:an **työskentelyjakso**.
- Erikoistuva kirjaa ELSA:an Koulutussuunnitelma-osioon tulevat koulutusjaksot osaamistavoitteineen.
- Yksi koulutusjakso määritellään
    - 1–8 kuukauden mittainen työskentelyjakso luetaan yhdeksi koulutusjaksoksi
    - Yli 8 kuukauden jaksot jaetaan useampaan koulutusjaksoon
        - Peruskesto on 6 kuukautta
- Koulutussuunnitelma ELSA:ssa koostuu kahdesta osasta: koulutusjaksoista ja henkilökohtaisesta koulutussuunnitelmasta.
- Koulutusjakso
    - Mikäli työskentelyjakson on kirjannut etukäteen, voi sen valita koulutusjaksoksi alasvetovalikosta.
    - Osaamistavoitteet-valikossa näkyvät yleislääketieteen osaamistavoitteet, joita käytetään terveyskeskustyössä.
    - Muut osaamistavoitteet -kohta vastaa Koulutusjakson suunnitelma -lomakkeen osiota ”Koulutusjakson tavoite sekä keinot sen saavuttamiseksi”. Molempiin kirjataan sama teksti.
    - Muut osaamistavoitteet täydennetään muun kliinisen erikoisalan jaksoja suoritettaessa.
    - Erikoistuva arvioi jokaisen koulutusjakson sähköisellä lomakkeella. Vahvistusviesti arvioinnin tekemisestä tallennetaan ELSA:an kohtaan ”Työskentelyjakso” koulutusjakson suunnitelman kanssa.
- Henkilökohtainen koulutussuunnitelma
    - Opinto-oikeutta haettaessa laadittu ensimmäinen henkilökohtainen opiskelusuunnitelma eli HOPS liitetään sivulle.
    - HOPS päivitetään kahdesti vuodessa sivun alaosan otsikoiden alle avoimiin kenttiin edellisten kirjausten jatkeeksi. Päivitys aloitetaan kirjaamalla päivämäärä.

7.3. Työskentelyjaksot

- Erikoistuva tekee työskentelyjaksomerkinnät ELSA:an.
- Yksi työskentelyjakso voi muodosta useasta koulutusjaksosta.
- Jokaiseen työskentelyjaksoon tulee liittää koulutustodistus sekä palvelutodistus, jossa näkyy poissaolot.
- Lisäämällä työskentelyjakso määritellään jakson tyyppi, työskentelypaikka, -aika ja työaika (Taulukko 8).
- Jakson tyyppi
    - Terveyskeskus-kohtaan merkitään kaikki koulutukselliset terveyskeskusjaksot.
    - Keskus-, alue ja yliopistosairaala: kaikki muiden kliinisten erikoisalojen jaksot.

        - Myös terveyskeskuksen vuodeosasto, mikäli se on muun kliinisen erikoisalan koulutusjakso.
    - Yksityinen: yksityisellä tapahtuneet koulutusjaksot
        - Huolehdi henkilökohtaisen koulutussopimuksen kirjaaminen ELSA:n Työskentelyjaksot-kohtaan.
    - Muu: Esimerkiksi tutkijana, yliopiston kliinisenä opettaja tai vastaavissa asiantuntijatehtävissä toimiminen.
        - Saattaa vaatia henkilökohtaisen koulutussopimuksen, tarkista asia oman yliopistosi erikoislääkärikoulutuksen vastuuhenkilöltä.
- Käytännön koulutus -kohta
    - Terveyskeskustyö: **vain** kaikkien erikoisalojen koulutusohjelmaan sisältyvä 9 kuukauden terveyskeskusjakso.
        - Kirjaa tähän tasan 9 kuukauden pituinen jakso.
    - Oman erikoisalan koulutus: 9 kuukautta ylittävä koulutuksellinen terveyskeskustyö.
        - Ennen erikoislääkäriopinto-oikeutta toteutuneilla jaksoilla osoita koulutustodistuksella ohjauksen toteutuminen.
    - Omaa erikoisalaa tukeva ja täydentävä koulutus -kohtaa kirjataan muiden kliinisten erikoisalojen koulutusjaksot.
    - Tutkimustyö-kohtaan kirjataan erillisellä työajalla tehty tutkimustyö, joka ei voi olla päällekkäin muiden koulutusjaksojen kanssa.
- Täytetty Koulutusjakson suunnitelma -lomake tallennetaan ELSA:an kohdennettuna oikealle työskentelyjaksolle.
    - Yhdelle työskentelyjaksolle tulee tallentaa 6 kuukauden välein Koulutusjakson suunnitelma -lomake.

Taulukko 8. Erilaisten koulutusjaksojen sisällön kirjaus yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksessa.

Koulutusjakso	Tyyppi	Käytännön koulutus	Huomioitavaa
Kaikkiin erikoisaloihin sisältyvä 9 kuukauden terveyskeskustyö	Terveyskeskus	Terveyskeskus	Merkitään vain 9 kuukauden pituus
YEK:n terveyskeskustyö yli 9 kuukautta	Terveyskeskus	Oman erikoisalan koulutus	Ennen erikoistumisoikeutta tehty koulutusjakso hyväksytään, mikäli se on sisältänyt ohjausta
Erikoislääkärikoulutuksen eriytyvän vaiheen 27 kuukauden terveyskeskustyö	Terveyskeskus	Oman erikoisalan koulutus	Ennen erikoistumisoikeutta tehty jakso hyväksytään, mikäli se on sisältänyt ohjausta
Muun kliinisen erikoisalan jakso	Keskus-, alue tai yliopistollinen-sairaala	Omaa erikoisalaa tukeva tai täydentävä koulutus	Myös terveyskeskuksen vuodeosastolla tehty jakso kirjataan tähän kohtaan, mikäli saat siitä muun erikoisalan koulutusjakson
Vapaavalintainen	Keskus-, alue tai	Omaa erikoisalaa tukeva tai	

	yliopistollinen-sairaala	täydentävä koulutus	
Vapaavalintainen	Yksityinen	Omaa erikoisalaa tukeva tai täydentävä koulutus	Esimerkiksi työterveyshuolto. Työpaikalla tulee olla koulutuspaikkaoikeus tai erikoistuvalle tehty henkilökohtainen koulutussopimus
Vapaavalintainen	Muu	Omaa erikoisalaa tukeva tai täydentävä koulutus	Työpaikalla tulee olla koulutuspaikkaoikeus tai erikoistuvalle tehty henkilökohtainen koulutussopimus
Tutkimusjakso	Muu	Tutkimustyö	Vain päätoiminen tutkimustyö
Vanhempainvapaa			Merkitään työskentelyksi vanhempainvapaan aikana voimassa oleva työsopimuksen määrittelemänä (1 kuukausi / 1 vanhempainvapaa).

7.4. Teoriakoulutukset

- Kirjaa hyväksyttäviksi tunneiksi **vain** yleislääketieteen erikoislääkärikoulutukseen hyväksytty tuntimäärä.
    - Kongresseista ja isoista koulutuskokonaisuuksista hyväksytään korkeintaan 15 tuntia.
- Teoriakoulutuksia lisätessäsi yliopiston järjestämän koulutuksen koulutustodistus tallennetaan liitetiedostona muotoon YO_*koulutuksen nimi*. Esimerkki: YO_Vuorovaikutuskoulutus.
    - Tampereen yliopiston erikoistuvien oman yliopiston järjestämien koulutusten suoritukset kirjautuvat ELSA:an suoraan eikä todistusta tarvita.
- Koulutusohjelmaan sisältyvän kongressin osallistumistodistus tallennetaan liitetiedostoon muotoon Kongressi_ *koulutuksen nimi*. Esimerkki: Kongressi_NCGP2024Turku.

7.5. Opintosuoritukset

- Opintosuoritukset, kuten johtamisopinnot ja valtakunnalliset kuulustelut, tuodaan ELSA:an suoraan opintotietojärjestelmästä.

7.6. Osaaminen

- Osaamisen karttumisen seuranta tapahtuu ELSA:ssa Osaaminen-osion alla.

7.6.1. Päivittäismerkinnät

- Erikoistuva voi kirjata ELSA:an Päivittäiset merkinnät -osioon esimerkiksi ohjauskeskusteluista tai erikoistumiseen liittyvistä oppimistapahtumista.
    - Erikoistuva voi halutessaan jakaa kirjauksen näkymän erikoislääkärikouluttajan kanssa.
- Päivittäismerkintöihin voi myös kirjata tehdyt esitelmät.
    - Dokumentit saa liitettyä Asiakirjat-osioon PDF-muodossa.

7.6.2. Arvioinnit

- Uusi arvioitava tapahtuma lisätään siten, että erikoistuva pyytää sen Pyydä arviointia -painikkeella.
- Arvioitava kokonaisuus -kohtaan valitaan alasvetovalikosta se osaamistavoite, jotka on kouluttajan kanssa etukäteen sovittu arvioitavaksi.
- Arvioitava tapahtuma -kohtaan kirjataan käytetty työväline (Potilastapauskeskustelu-, Potilaspalaute-, Vastaanoton havainnointi- ja Yhteistyötaitojen arviointi -lomakkeet, jotka löytyvät valtakunnallisilta laaketieteelliset.fi-sivustolta) ja päivämäärä.
- Lisätiedot-kohtaan kirjataan havainnointitapahtuman tavoite.
- Arviointipyynnön lähettämisen jälkeen erikoistuva tekee tapahtumasta itsearvioinnin.
    - Arvioi, minkä etapit olet saavuttanut sekä arvioitavan kokonaisuuden vaativuustaso.
    - Etapeissa kuvataan osaamisen asteittaista kehittymistä, minkä vuoksi niissä edetään etappi kerrallaan.
    - Kohta “Vaativuustaso” on valittava, vaikka se ei olisi olennainen.
    - Kirjaa sanallinen itsearviointi.
    - Kommentti-kenttään kirjataan havainnointitilanteen palautekeskustelun perusteella asetettu seuraava tavoite.
- Kouluttaja suorittaa arvioinnin ELSA:ssa erikoistuvan arviointipyyntöön.
- Erikoistuva liittää dokumentin Asiakirjoihin nimeämällä sen VVVVKKPP_Havainnointivälineen nimi. Esimerkki: 20220428_Vastaanoton havainnointi.
    - Päivämääräksi kirjataan päivä, jolloin havainnointi on suoritettu.
    - HUOM! ELSA:an viedään potilastapauskeskustelun päätelmät ja jatkosuunnitelma sekä potilaspalaute- ja yhteistyötaitokyselyiden palautteiden yhteenveto päätelmien lisäksi. Yksittäisiä palautteita ei viedä ELSA:aan.

7.6.3. Suoritemerkinnät

- Suoritemerkintöjä ei tässä vaiheessa käytetä yleislääketieteen oppialalla.

7.6.4. Seurantakeskustelut

- Ennen seurantakeskustelun lisäämistä suositellaan kirjaamaan koulutusjakso.
- Seurantajaksoksi merkitään yksi koulutusjakso.
    - Yksi koulutusjakso voi olla 1–8 kuukauden mittainen.
    - Jakson aikana kertyneet arvioinnit ja teoriakoulutukset kerääntyvät ELSA:ssa seurantakeskustelulomakkeelle.
- Seurantakeskustelu käydään aina puolivuosittain tai koulutusjakson lopuksi (esim erkiksi 3 kuukauden muun kliinisen erikoisalan jakson lopussa).
- Ennen kouluttajan kanssa käytävää seurantakeskustelua erikoistuva täyttää Oma arviointi seurantajaksolta -kohtaan itsearviointia koulutusjakson ajalta. Tämän jälkeen lomakkeen voi lähettää omalle kouluttajalle.
    - Koulutusjakson suunnitelma -lomakkeelta Tämän koulutusjakson tärkein anti -kohtaan kirjattu sisältö kopioidaan käydyn keskustelun jälkeen ELSA:aan Seurantakeskustelun merkinnät -kohtaan.
    - Lisähuomioita ja seuraavan jakson tavoitteet -kohdat viimeistellään kouluttajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen.
- Kouluttajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen erikoistuva tekee seurantakeskustelun merkinnät loppuun.
- Erikoistuva lähettää lomakkeen, kouluttaja hyväksyy jakson.

7.7. Koejakso

7.7.1. Koejakson suorituspaikka

- Koejaksoon liitettävä työskentelyjakso voi olla työsopimuksen mukaisena pidempi kuin itse koejakso.

7.7.2. Koejakson koulutussopimus

- Erikoistuva täyttää koejakson koulutussopimukseen omat, koulutusjakson ja koulutuspaikan tiedot.
- Lähikouluttaja täyttää sen jälkeen omat tietonsa. ”Hyväksy ja lähetä” siirtää lomakkeen erikoisalan vastuuhenkilölle.
- **Yleislääketieteessä ELSA:n ohjeiden mukaisena “lähikouluttajana” toimii yliopiston hyväksymä erikoislääkärikouluttaja.**
- Erikoisalan vastuuhenkilö näkee etusivulta Koejaksot-otsikon alta koulutussopimukset (avoimet, allekirjoitusta odottavat ja allekirjoitetut). Tarkistettuaan koejakson koulutussopimuksen tiedot, vastuuhenkilö lähettää lomakkeen allekirjoitettavaksi ja saa silloin sähköpostiinsa linkin allekirjoitusta varten.

7.7.3. Koejakson arviointi

A Aloituskeskustelu

- Aloituskeskustelu ja osaamistavoitteet (merkinnät A-E tässä kappaleessa viittaavat ELSA:ssa julkaistuun koejakson lomakkeeseen).
- Erikoistuvan täyttämä lomake lähetetään lähikouluttajalle ja sen jälkeen lähiesihenkilölle (tai hänen nimeämälleen yleislääketieteen erikoislääkärille, ellei esihenkilö ole yleislääketieteen erikoislääkäri).
- Koejakson suorituspaikka.
- Koejakson alkamispäivä ja päättymispäivä.
- Koejakso suoritetaan kokoaikatyössä (kyllä/ei).
- Koulutuspaikan arvioijiksi valitaan lähikouluttaja ja lähiesihenkilö (tai erikseen nimetty yleislääketieteen erikoislääkäri), joille erikoistuva antaa tässä vaiheessa katseluoikeuden Elsaan 6 kuukauden ajaksi.
- Aloituskeskustelu ja koejakson osaamistavoitteiden määrittely:
    - Tässä otetaan huomioon koejakson yleiset ohjeet ja koejakson tarkoitus muodostaa kuva erikoisalasta ja sen vaatimuksista sekä erikoistuvan valmiudesta ja soveltuvuudesta alalle.
    - Koejakson aikana arvioidaan erikoistuvan osaamisen seuraavia alueita, jotka huomioidaan koejakson tavoitteiden asettelussa.
        - Kliiniset perustiedot ja -taidot.
        - Perusterveydenhuoltoon sopivien diagnostisten menetelmien ja strategioiden käyttö (muun muassa osaa hallita työhön liittyvää epävarmuutta ja tehdä tarkoituksenmukaisia päätöksiä keskeneräisissäkin asioissa).
        - Yhteistyötaidot työyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa.
        - Ammatilliset vuorovaikutustaidot.
        - Kehittymispotentiaali (muun muassa positiivinen asenne työhön sekä kyky muuttaa toimintaansa saadun palautteen ja itsearvioinnin seurauksena)
    - Aloituskeskustelussa hyödynnetään lähikouluttajan kanssa erikoistuvan HOPSia ja erikoistuvan asettamia henkilökohtaisia tavoitteita. ELSA:ssa HOPS tallennetaan kohtaan Koulutussuunnitelma - Henkilökohtainen koulutussuunnitelma.

  - Sovitaan kahden vastaanoton havainnoinnin ajankohdat (koejakson alusta 1 kuukauden +/- 2 viikon ja 5 kuukauden +/- 2 viikon) ja koejakson puoliväliin ajoittuva välikeskustelu.
- Koejakson aloituskeskustelu tulee kouluttajalle hyväksyttäväksi, näkyy etusivulla Koejaksot -otsikon alla. Hyväksy ja lähetä -toiminnolla lomake siirtyy lähiesihenkilön hyväksyttäväksi.
- Lähiesihenkilön toiminnot ovat vastaavat kuin lähikouluttajalla. ”Palauta muokattavaksi” palauttaa lomakkeen erikoistuvalle muokattavaksi, ja muokkausten jälkeen lomake kulkee uudelleen lähikouluttajan kautta lähiesihenkilölle.

B Väliarviointi

- Arvioidaan työssä suoriutumisen perusteella soveltuvuutta yleislääketieteen erikoisalalle. Mikäli todetaan kehittymistarpeita jollain osaamisalueella, tarkennetaan sanallisesti arviota sekä sovitaan toimenpiteet, suunnitelma ja seuranta.
- Erikoistuva kirjaa välikeskustelun sisällön Väliarviointi-kohtaan ja lähettää sen lähikouluttajalleen, jolta lomake jatkaa hyväksynnän jälkeen lähiesihenkilölle hyväksyttäväksi.

C Kehittämistoimenpiteet

- Tähän kohtaan kirjataan kehittymistoimenpiteiden osalta seurantaa, mikäli väliarvioinnissa todettiin tarpeita. Jos kehittymistoimenpiteet eivät ole olleet riittäviä, arvioidaan tarve keskusteluun erikoisalan vastuuhenkilön kanssa.
- Jos erillistä seurantasuunnitelmaa ei luotu, ei tätä kohtaa tarvitse täyttää.

D Loppukeskustelu

- Loppukeskustelu käydään koejakson lopulla. Se sisältää erikoistuvan itsearvioinnin jaksosta, omasta osaamisesta ja seuraavista oppimistavoitteista. Loppukeskustelussa hyödynnetään erikoistuvan HOPSia.
- Lähikouluttaja antaa oman arvionsa erikoistuvan osaamisesta. Osaamista arvioidaan kolmiportaisesti Hyvät valmiudet yleislääketieteen erikoistuvaksi, Kohtalaisesti kehittymistarpeita ja Paljon kehittymistarpeita.

Arvioitavat osa-alueet ovat

1. Kliiniset perustiedot ja -taidot.
2. Perusterveydenhuoltoon sopivien diagnostisten menetelmien ja strategioiden käyttö (muun muassa osaa hallita työhön liittyvää epävarmuutta ja tehdä tarkoituksenmukaisia päätöksiä keskeneräisissäkin asioissa).
3. Yhteistyötaidot työyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa.
4. Ammatilliset vuorovaikutustaidot.
5. Kehittymispotentiaali (muun muassa positiivinen asenne työhön sekä kyky muuttaa toimintaansa saadun palautteen ja itsearvioinnin seurauksena): arvioidaan Hyvät valmiudet yleislääketieteen erikoistuvaksi, Kohtalainen ja Vähäinen.

- Lisätietoja voi kirjata sanallisesti lisäksi.
- Loppukeskustelun kirjaamisen jälkeen erikoistuva lähettää sen lähikouluttajalle hyväksyttäväksi, ja lomakkeen hyväksyy lähiesihenkilö. Sen jälkeen arvio koejaksosta lähtee erikoisalan vastuuhenkilölle.
- Lomakkeen hyväksyjän eli lähiesihenkilön tulee olla yleislääketieteen erikoislääkäri tai lähiesihenkilön nimeämä yleislääketieteen erikoislääkäri toimipaikasta (tilanteet, joissa lähiesihenkilö ei ole yleislääketieteen erikoislääkäri).

E Erikoisalan vastuuhenkilön arvio koejaksosta

- Erikoisalan vastuuhenkilö hyväksyy tai hylkää koejakson. Hylkäystilanteessa kirjataan tarkemmat perustelut ja arviointi käydään läpi koejakson suorittajan kanssa.
- Hyväksynnän jälkeen erikoisalan vastuuhenkilö vielä allekirjoittaa arvion koejakson koulutussopimuksen tavoin.

7.8. Valmistuminen

- Siirtymäajan jälkeen syksyllä 2023 erikoislääkäriksi voi valmistua vain ELSA:n kautta.
- Erikoistuva lähettää valmistumispyynnön tarkistettuaan koulutuksen sisältävän vaaditut osiot.

7.9. Asiakirjat

- Asiakirjat-osio on yhteinen säilytyspaikka kaikille liitteille.
- **On erittäin tärkeää nimetä kaikki liitteet edellä mainittujen ohjeiden mukaisesti** jo omalla tietokoneella ennen liitteiden tallentamista.
- Liite tallennetaan aina lähtökohtaisesti ELSAssa siihen osioon, johon se kuuluu (työskentelyjakso, teoriakoulutus ja niin edelleen), josta se tallentuu automaattisesti myös Asiakirjat-osioon.
    - Mikäli asiakirjan tallentaminen sille kuuluvaan paikkaan ei ole mahdollista, niin liitä dokumentti silti Asiakirjoihin.

8. Kirjallisuutta

Alhanen, K. John Deweyn kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus, 2013.

Boursicot, K. – Kemp, S. – Wilkinson, T. – Findyartini, A. – Canning, C. – Cilliers, F. – Fuller, R. Performance assessment: Consensus statement and recommendations from the 2020 Ottawa Conference. Med Teach 2021;43(1):58-67.

Carraccio, C. – Wolfsthal, S.D. – Englander, R. – Ferentz, K. – Martin, C. Shifting paradigms: from Flexner to competencies. Acad Med 2002;77(5):361-7.

Carraccio, C.L. – Englander, R. From Flexner to competencies: reflections on a decade and the journey ahead. Acad Med 2013;88(8):1067-73.

Deiorio, N.M. – Carney, P.A. – Kahl, L.E. – Bonura, E.M. – Juve, A.M. Coaching: a new model for academic and career achievement. Med Educ Online 2016 Dec 1;21:33480.

Holmboe, E. – Durning, S. – Hawkins, R. (ed). Practical guide to the evaluation of clinical competence. 2. painos. Elsevier 2017.

McGaghie, W.C. – Sajid, A.W. – Miller, G.E. – Telder, T.V. – Lipson, L. et al. Competency-based curriculum development in medical education. World Health Organization 1978. https://apps.who.int/iris/handle/10665/39703

Miller, G.E. Assessment of clinical skills/competence/performance. Acad Med 1990;65(9):S63-S67.

Peura, A. – Kaila, M. – Helin-Salmivaara, A. Ammatillinen reflektio kehittää lääkärin osaamista. Duodecim 2020;136:530-5.

Pohjoismaiset yleislääketieteen ydinarvot ja periaatteet. Suomen yleislääketieteen yhdistys ry (syly.fi) (3.11.2022)

Swan Sein, A. – Rashid, H. – Meka, J. – Amiel, J. – Pluta, W. Twelve tips for embedding assessment *for* and *as* learning practices in a programmatic assessment system. Med Teach 2021;43(3):300-306.

Van Melle, E. – Frank, J.R. – Holmboe, E.S. – Dagnone, D. – Stockley, D. – Sherbino, J. International Competency-based Medical Education Collaborators. A core components framework for evaluating implementation of competency-based medical education programs. Acad Med 2019;94(7):1002-1009.

WHO. Global Competency and Outcomes Framework for Universal Health Coverage. 2022. Saatavissa: Global Competency and Outcomes Framework for Universal Health Coverage (who.int) (25.10.2022)

9. Liitteet

Liite 1

Hyvinvointialueen/palveluntuottajan, yliopiston ja YTA-HVA:n/HUS-yhtymän perusterveydenhuollon yksikön välinen sopimus yleislääketieteen koulutuksesta, kohta Erikoislääkärikouluttajan ja lähiohjaajan tehtävät

- Erikoislääkärikouluttaja on yleislääketieteen erikoislääkäri.
- Lähiohjaajana voi toimia yleislääketieteen erikoislääkäri tai loppuvaiheen erikoistuva, joka on suorittanut kouluttajavalmennuksen orientaatiopäivän.
- Erikoislääkärikouluttaja- ja lähiohjaajaoikeuksien saamiseksi lääkärin tulee suorittaa yliopiston hyväksymä kouluttajavalmennus/kouluttajakoulutus.
- Lähiohjaajien ja erikoislääkärikouluttajien
    - tulee olla vähintään 50–60 % (yliopistokohtainen asia) virkasuhteessa HVA:een,
    - tulee toimia vähintään 50–60 % (yliopistokohtainen asia) samassa koulutuspaikassa jatko-opiskelijoiden kanssa ja
    - tulee tehdä kliinistä työtä vähintään yksi päivä viikossa.
- Erikoislääkärikouluttajaoikeus ja lähiohjaajaoikeus ovat määräaikaisia (viisi vuotta vuonna 2023). Oikeuksien jatkuminen edellyttää henkilökohtaisena kouluttajana tai ohjaajana toimimista ja osallistumista pääsääntöisesti 1–2 päivää vuosittain yliopiston tai hyvinvointialueen hyväksymään kouluttajien täydennyskoulutukseen.
- Erikoislääkärikouluttaja ja lähiohjaaja vastaavat jatko-opiskelijoiden ja harjoittelijoiden työssä oppimisen tukemisesta ja järjestelmällisestä osaamisen arvioinnista. Tämä koskee sekä varsinaista koulutusjaksoa että erikoislääkärikoulutuksen valintamenettelyyn sisältyvää 6 kuukauden koejaksoa.
- Erikoislääkärikouluttaja sitoutuu antamaan yleislääketieteeseen erikoistuvalle ohjausta vähintään neljä tuntia kuukaudessa, josta korkeintaan puolet voi tapahtua pienryhmässä.
- Lähiohjaaja sitoutuu antamaan muiden erikoisalojen terveyskeskusjaksoa ja yleislääketieteen erityiskoulutusta suorittaville ohjausta kaksi tuntia viikossa, josta pääosa voi olla pienryhmäohjausta.
- Harjoittelijoiden ohjauksessa noudatetaan kutakin harjoittelujaksoa koskevia yliopiston ohjeita.
- Yksi erikoislääkärikouluttaja voi kerrallaan ohjata enintään kolmea erikoistuvaa ja lähiohjaaja korkeintaan neljää koulutusjakson suorittajaa tai harjoittelijaa kalenterikuukautta kohti. Mikäli erikoislääkärikouluttajalla on molemmat tehtävät, hänellä voi olla enintään yhteensä neljä ohjattavaa samanaikaisesti. Erikoislääkärikouluttajalla tai lähiohjaajalla voi olla tätä enemmän ohjattavia, mikäli siitä on sovittu ohjaajan ja yliopiston välisellä sopimuksella.

Liite 2

Hyvinvointialueen/palveluntuottajan, yliopiston ja YTA-HVA:n/HUS-yhtymän perusterveydenhuollon yksikön välinen sopimus yleislääketieteen koulutuksesta, kohta Jatko-opiskelijan tehtävät

- Jatko-opiskelijalla tulee olla voimassa oleva yliopiston myöntämä koulutusoikeus koko koulutusjakson ajan.
- Jatko-opiskelijalla ja harjoittelijalla on oikeus järjestelmälliseen osaamisen arviointiin ja siihen liittyvään kehittävään palautteeseen.
- Jatko-opiskelijalla on velvollisuus osallistua koulutusjakson aikana toimipaikkakoulutukseen, henkilökohtaiseen ja ryhmämuotoiseen ohjaukseen sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen muuhun koulutukseen.
- Jatko-opiskelijalla on velvollisuus arvioida koulutuspaikkaa oppimisympäristönä ja antaa palautetta ohjaajalleen ja yliopistolle.
- Mikäli jatko-opiskelija suorittaa koulutusta sektorityössä, hänen tulee selvittää ennakkoon opinto-oppaista koulutukseen hyväksyttävän sektorityön pituus.

Liite 3

Taulukoissa 5 ja 7 mainittujen ohjausmenetelmien kuvaukset.

Ohjausmenetelmä	Kuvaus
Kuvareflektio	Tavoite • Harjoitella reflektiotaitoja ja kuuntelemista • Sanallistaa puhuen tai kirjoittaen omaa ajattelua turvallisesti Toteutus • Rauhoitutaan pienryhmässä itsevalittujen tai annettujen kuvien äärelle tunnistamaan ja jäsentämään kokemuksia, ajatuksia ja tunteita, joita kuvat herättävät • Hiljaisen pohdinnan jälkeen ryhmän jäsenet vuorotellen kertovat kuvien aktivoimasta pohdinnasta. Muut voivat tarvittaessa tukea ja syventää reflektiota • Pohdinta voi olla vapaata tai se voidaan kohdistaa sekä akuutteihin tarpeisiin että laajempiin viitekehyksiin • Sopii hyvin esim. työhyvinvointiin, tunnekuormiin, potilaskohtaamisiin, työhistoriaan ja urasuunnitteluun liittyvien teemojen käsittelyyn
Minun lääkäriyteni	Tavoite • Lääkärin identiteetin pohdinta ja oman kehityskaaren reflektio Toteutus • Toteutetaan kuvatyöskentelynä pienryhmissä • Ennakkotehtävänä kuvien kerääminen ennen ryhmätapaamista • Valmiiden tuotosten jakaminen pienryhmän kesken • Käyttö vaatii henkilökohtaisen kokemuksen menetelmästä Lisätietoja: menetelmäkoulutus nina.tusa@uef.fi
Moka-meeting	Tavoite • Lääkäri tai ryhmä pohtii “läheltä piti”-tilanteiden tai virheiden syntyyn johtaneita tekijöitä ja keinoja virheiden välttämiseksi syyllistämättömässä ilmapiirissä Toteutus • Lääkäri kertoo tekemästään virheestä/”läheltä piti” -tilanteesta sekä sen aiheuttamista tunteista ja taustoista • Lääkäri pohtii tilanteeseen johtaneita syitä eri näkökulmista sekä omia ajatuksiaan vastaavan välttämiseksi. Ohjaaja/ryhmä täydentävät pohdintaa vieden keskustelua myös yleiselle tasolle • Lääkäri pohtii, miten tapahtunut opetti/muutti häntä ja hänen näkemyksiään (hänestä itsestään, lääkärin työstä tai työyhteisön prosesseista)
Onnistumis-meeting	Tavoite • lääkäri tai ryhmä pohtii onnistumiseen vaikuttaneita eri tekijöitä (lääkärin, työyhteisön, potilaan, toimintatapojen ynnä muiden osuus) ja niiden yleistettävyyttä Toteutus

	• Ryhmä- tai yksilöohjaustunti, jossa ohjattava kertoo jostain työssä onnistumisesta (esimerkiksi potilastapaus, työnhallinta) • Tapauksen esittelyn jälkeen erikoistuva kertoo ensin oman käsityksensä onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä ja sen tuomista tunteista. Hän voi pohtia tapausta myös WONCA-puun kautta: millä puun oksilla tai lehdillä hän onnistui. • Ohjaaja ja/tai ryhmä täydentävät pohdintaa ja antavat palautetta • Erityisen käyttökelpoinen silloin, kun erikoistuvien keskuudessa on paljon kuormittuneisuutta
Päätöksentekopeli	Tavoite • Harjoitellaan päätöksentekoa tilanteessa, jossa aikaa on rajallisesti • Tuodaan näkyväksi päätöksenteon taustalla olevaa ajattelua • Arvioidaan, annetaan palautetta ja opitaan kanssapelaajilta Toteutus • Soveltuu ryhmäohjaukseen • Pelialusta on HUS:n perusterveydenhuollon yksikön tekemä ja sen käyttö vaatii perehtymistä sekä henkilökohtaista kokemusta pelaamisesta • Lisätietoa oman alueen erikoislääkärikoulutuksen koordinoivalta taholta
Reflektiokortit	Tavoite • Lääkäri pohtii omia asenteitaan, elämänkokemuksiaan ja niiden vaikutusta omaan toimintaan • Lisätä itsetuntemusta ja opetella kuuntelua Toteutus • Kortit soveltuvat ryhmä- ja yksilöohjaukseen • Vaatii perehtymistä ja kouluttajan oman kokemuksen pelaamisesta • Lisätietoa oman alueen erikoislääkärikoulutuksen koordinoivalta taholta
Vastaanottopäiväkirja **Linkki:** **https://www.duodecim.fi/wp-content/uploads/sites/9/2015/11/ohjauksessa_osaamista_oivallusta_onnistumisen_iloa.pdf** **Sivut 69–70**	Tavoite • Lääkäri havaitsee omia kehittymistarpeitaan potilaan tarpeisiin vastaamisen näkökulmasta Toteutus • Erikoistuva tekee muistiinpanoja päiväkirjalomakkeelle esim. Kymmenestä peräkkäisestä potilaskontaktistaan ilman potilasta yksilöiviä tietoja • Hän käy listan läpi lähitulevaisuudessa ja pohtii, tulivatko kaikki potilaan tarpeet tyydytetyksi vai olisiko hän voinut toimia toisin • Lomakkeen sisältö käydään läpi joko kaksin ohjaajan kanssa tai vertaisten kanssa ryhmässä • Samaa periaatetta on mahdollista hyödyntää myös jostain muusta näkökulmasta (lähetteiden tarkastelu, hoitosuunnitelman tekeminen ynnä muu)

Liite 4

https://www.laaketieteelliset.fi/ammatillinen-jatkokoulutus/lomakkeet#yhteiset-lomakkeet-1

1. Ammatillisuus

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Tunnen ammattieettiset periaatteet ja toimin työssäni niiden mukaisesti	Olen tutustunut pohjoismaisiin yleislääketieteen arvoihin ja Lääkäriliiton eettisiin ohjeisiin, ja pystyn ohjaustilanteessa keskustelemaan niistä.	Suhtaudun potilaisiin, kollegoihin sekä muihin työtovereihin tasavertaisina. Huomioin potilaiden yksilölliset tarpeet työssäni.	Toimin ammatillisesti, vaikka ammattieettiset periaatteet menevät mahdollisessa ristiriitatilanteessa oman arvomaailmani mukaisten periaatteiden edelle työssä.	Kehitän ja huolehdin siitä, että työyhteisön toiminta nojautuu pohjoismaisiin yleislääketieteen arvioihin ja Lääkäriliiton eettisiin ohjeisiin.
Kunnioitan potilaan itsemääräämisoikeutta	Osaan soveltaa potilaan itsemääräämisoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä tavanomaisissa käytännön tilanteissa.	Kuuntelen potilasta ja kunnioitan hänen arvojaan ja tarpeitaan sekä huomioin ne päätöksenteossa.	Etsin potilaan kanssa yhteistä näkemystä hoitolinjoista myös haastavissa tilanteissa.	Kehitän työyhteisön prosesseja potilaan itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi.
Olen tietoinen omista asenteistani ja arvoistani	Olen valmis pohtimaan omia arvojani ja asenteitani ja miten ne vaikuttavat työhöni.	Tunnistan, että omat arvoni ja asenteeni vaikuttavat hoitosuhteeseen. Asennoitumiseni potilaaseen on kunnioittavaa mahdollisista erilaisista arvoista huolimatta.	Pystyn itsereflektioon ja osaan korjata toimintaani, jos huomaan toimineeni tunteiden ohjaamana.	Hyödynnän reflektiotaitoa työyhteisössä ja osana koulutusta.
Tunnistan työkykyni rajat ja huolehdin työkyvystäni ja hyvinvoinnistani	Tunnistan työnhallintaan liittyviä osa- alueita, kuten esimerkiksi riittävä palautuminen ja tuen pyytäminen tarvittaessa.	Osaan hyödyntää työnhallinnan menetelmiä työkuormani hallinnassa.	Sovellan itselleni sopivia työnhallinnan menetelmiä suoriutuakseni työstäni hyvin.	Kehitän työyhteisöäni siten, että se mahdollistaa terveydenhuollon ammattilaisten vahvuuksien hyödyntämisen työhyvinvoinnin huomioiden.
Vastaan potilaan tarpeisiin yhdenvertaisesti käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa	Osaan soveltaa lainsäädäntöä sekä ammattieettisiä periaatteita yhdenvertaisesta kohtelusta.	Tunnistan eniten tukea tarvitsevat, haavoittuvassa asemassa olevat potilaani ja pyrin kohdistamaan heille voimavaroja.	Ohjaan rajallisten resurssien käyttöä hyödyntäen näyttöön perustuvia menetelmiä: muun muassa hoidon jatkuvuutta, hoitosuhdetta ja moniammatillisuutta.	Kehitän palvelujärjestelmää tunnistamaan ja huomioimaan väestötasolla erilaisten potilasryhmien tarpeet.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Otan huomioon sairauksien ennaltaehkäisyn sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen potilaskontakteissa	Kysyn potilaalta elintavoista ja käsillä olevan terveysongelman riskitekijöistä.	Selvitän keskustellen potilaan elintapoja sekä terveyden suoja- ja sairauksien riskitekijöitä oikea-aikaisesti hänen tilanteeseensa sopien (= potilaan lähikehityksen vyöhyke).	Osaan aktiivisesti auttaa potilasta etenemään sairauksien ehkäisyssä ja terveyden edistämisessä hänen lähikehityksensä vyöhykkeellään.	Pidän huolta siitä, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulma on mukana hoitoketjuissa. Koulutan lääkäreitä ja muita ammattilaisia terveyden ja hyvinvoinnin edistämissä.
Osaan toimia ennaltaehkäisevässä terveydenhuollossa kuten neuvoloissa sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa	Teen terveystarkastuksia yhdessä muiden ammattilaisten kanssa tukeutuen kansallisiin ohjeisiin.	Huomioin perheen ja lähipiirin voimavarat sekä lapsen/perheen yksilölliset riski- ja suojatekijät, sekä hyödynnän tarkoituksenmukaisia yhteistyötahoja.	Kokoan tarvittaessa moniammatillisen työryhmän koordinoiden potilaan hoitoa ja ottaen vastuun hoidon jatkuvuudesta.	Olen mukana ennaltaehkäisevien toimien suunnittelussa ja kehittämisessä.
Osaan hakea väestön terveyttä koskevaa tietoa ja soveltaa sitä väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	Tunnistan alueen sosioekonomisen väestörakenteen merkityksen terveyspalvelujen tarpeessa.	Tunnen alueen hyvinvointikertomuksen mukaiset painotusalueet.	Osallistun terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin verkostotyöhön.	Haen aktiivisesti oikea-aikaista tietoa sairastavuudesta ja hyvinvoinnista käyttäen niitä toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

3. Johtaminen

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Tunnen omaan työhöni liittyvän keskeisen lainsäädännön ja osaan soveltaa sitä työn edellyttämällä tavalla	Teen työtäni voimassa olevan lainsäädännön (laki potilaan asemasta ja oikeuksista ja laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä) ja ammattikunnan eettisten periaatteiden ohjaamana.	Osaan kertoa, mitkä keskeiset säädökset vaikuttavat siihen, miten toimin työssäni.	Osaan soveltaa keskeistä lainsäädäntöä eettisin perustein tehdessäni hoitopäätöksiä potilaan parhaaksi.	Kehitän toimipaikkani työkäytänteitä muuttuvien säädösten mukaisiksi.
Käytän rajallisia voimavaroja siten, että väestö ja potilaat saavat terveyshyötyä	Otan huomioon Vältä viisaasti -suositukset hoitopäätöksiä tehtäessä.	Vertailen omaa lääkemääräämis- ja hoitokäytäntöjäni oman sairaanhoitopiirin ja yleislääketieteen erikoislääkäreiden käytäntöihin.	Osaan hakea tietoa diagnostiikkaan ja hoitoon liittyvien vaikutusten ja kustannusten välisistä suhteista.	Käytän saatavilla olevaa tietoa toiminnan vaikutuksista ja kustannuksista käytänteiden kehittämisessä.
Osaan toimia lähijohtajana ja kykenen ottamaan lääketieteellisen vastuun	Otan vastuuta omasta työstäni ja ymmärrän päätösteni seurauksia.	Osallistun aktiivisesti ja teen aloitteita toimipaikkani erilaisissa työryhmissä.	Vastuullani on jokin työpaikkani toimintasektoreista tai toiminnoista.	Organisoin ja johdan toimintaa käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa.
Kykenen oman sekä työyhteisöni toiminnan kehittämiseen laadun ja potilasturvallisuuden edistämiseksi	Osaan raportoida potilasturvallisuutta heikentävistä tekijöistä asianmukaisia kanavia pitkin.	Teen kehittämisehdotuksia potilasturvallisuusilmoitusten pohjalta.	Osaan aktiivisesti etsiä ja tunnistaa potilas-turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja puuttua niihin.	Jalkautan potilasturvallisuutta ja laatua parantavia toimintamalleja.
Osaan ottaa koordinoivan hoitovastuun potilaasta hänen terveysongelmissaan	Osaan määritellä yleislääkärin roolin koordinaattorina potilaan terveysongelmissa, esimerkiksi hoidon jatkuvuuden ja hoitoketjujen avulla.	Käytän hoidon jatkuvuutta potilastyössäni ja osaan selittää kuinka moniammatillinen yhteistyö toteutuu yleislääkärin työssä.	Käytän moniammatillista yhteistyötä potilastyössäni ja luon hoidon jatkuvuutta toiminnallani.	Toteutan hoidon jatkuvuutta ja moniammatillista yhteistyötä tuntien roolini moniammatillisessa tiimissä omassa organisaatiossa ja oman organisaation ulkopuolella.
Ohjaan potilaan tarkoituksenmukaisesti muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin	Tunnen toimintaympäristöni oman toimintayksikön sote-palveluiden valikoiman.	Tunnen oman toimintayksikköni ulkopuolisten yhteistyötahojen valikoiman ja ymmärrän kustannusvaikuttavuuden merkityksen työssäni.	Osaan ohjata potilaani oikea-aikaisesti hänen tarvitsemiinsa palveluihin.	Osaan ohjata potilaani oikea-aikaisesti hänen tarvitsemiinsa palveluihin saatava terveyshyöty ja kustannusvaikuttavuus huomioiden.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

4. Lääketieteellinen osaaminen ja kliiniset taidot

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Diagnosoin ja hoidan potilaitteni pitkäaikaisia sairauksia yhteisymmärryksessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa	Hallitsen perusterveydenhuollossa hoidettavien yleisimpien sairauksien diagnostiikan, erotusdiagnostiikan ja hoidon periaatteet.	Huomioin hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa potilaan elämäntilanteen hyödyntäen ammattien välistä yhteistyötä.	Kuljen potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien rinnalla kuormittavissa tilanteissa sekä koordinoin hoitoa.	Osallistun hoitopolkujen ja -ketjujen tai hoidon laatumittarien kehittämiseen.
Tunnistan kiireellistä hoitoa vaativat potilaat ja toimin tarvittaessa välittömästi	Tunnistan kiireellisen hoidon tarpeen ja annan tarvittavan ensiavun sekä ohjaan oikeaan hoitopaikkaan.	Osaan toimia tiimin vetäjänä välitöntä hoitoa vaativissa tilanteissa.	Työyhteisön jäsenet luottavat minuun konsultoidessaan hoidon tarpeen arviosta.	Osallistun kiireellisen hoidon suunnitteluun alueellani.
Käytän perusterveydenhuoltoon soveltuvia diagnostisia strategioita ja menetelmiä:				
Perustan diagnostisen päättelyni sairauksien ilmaantuvuuteen ja vallitsevuuteen	Tunnen väestön tavallisten tautien ilmaantuvuuden ja vallitsevuuden.	Tunnen testien sopivuuden valikoitumattomassa väestössä ja osaan valita tarkoituksenmukaiset diagnostiset tutkimukset potilaan tarpeen mukaisesti.	Sovellan päättelyäni monisairaiden potilaiden hoidossa ja hyödynnän todennäköisyyksiä päätöksenteossa.	Koostan ja hyödynnän eri lähteistä saatavaa epidemiologista tietoa diagnostisten prosessien kehittämisessä omassa organisaatiossani.
Osaan käyttää aikaa ja hoidon jatkuvuutta diagnostisena työvälineenä	Pidän tarvittaessa potilaitani seurannassani tai hoidossani.	Käytän muiden ammattilaisten osaamista diagnostiikassa ja hoidon seurannassa.	Luon luottamuksellisen potilas- lääkärisuhteen siten, että se tukee diagnostiikkaa ja hoitoa.	Kehitän toimintatapoja, joilla mahdollistetaan ajankäyttö ja hoidon jatkuvuus diagnostisena välineenä.
Osaan epäillä, tunnistaa ja hoitaa sairauksien epätyypillisiä ja aikaisia vaiheita	Tunnen yleisimpien sairauksien tavanomaisen kulun ja pidän mielessäni kaikki erotusdiagnostiset vaihtoehdot.	Tunnistan tautien epätyypillisiä ja heikkoja signaaleja ja huolehdin seurannasta.	Vältän ali- ja ylidiagnostiikkaa ja olen valmis arvioimaan potilaan tilanteen uudelleen.	Kehitän työyhteisön osaamista ja toimintatapoja tukemaan oikea-aikaista hoidontarpeen arviointia ja diagnostiikkaa.

Osaan hallita työhöni liittyvän epävarmuuden ja tehdä tarkoituksenmukaisia päätöksiä keskeneräisissäkin asioissa	Tunnistan epävarmuuteni ja tiedän mistä tai keneltä pyydän apua.	Hoidan potilasta epävarmuuden tunteesta huolimatta potilasturvallisuus huomioon ottaen.	Suunnittelen ja hallitsen työtäni asioiden keskeneräisyydestä huolimatta.	Toimintani tukee työyhteisön prosesseja potilasturvalliseen suuntaan.
Minulla on hyvät kliinisen tutkimisen taidot ja käytän niitä kulloisenkin potilaan ongelman vaatimalla tavalla	Osaan tutkia potilaan kohdennetusti.	Minulla on vahvat kliinisen tutkimisen taidot ja pystyn luottamaan kokemuksen tuomiin kliinisen tutkimisen rutiineihini.	Osaan opettaa kliinisen tutkimisen taitoja työyhteisössäni.	Edistän hyviä kliinisen tutkimisen käytäntöjä toimintaympäristössäni.
Käytän eri lähteistä kokoamaani potilastietoa potilaan hyödyksi	Tiedän mistä tietolähteistä potilastietoa löytyy ja osaan yhdistellä niitä. Tunnen tietosuojaan liittyvät käytänteet.	Osaan hakea potilastietoa tarkoituksenmukaisesti eri tietolähteistä hyödyntäen myös potilaan lähipiiriä ja muita ammattilaisia.	Lisään ymmärrystä potilaan ongelmasta keräämäni olennaisen tiedon avulla esimerkiksi yhteenvedoin. Integroin ja tuotan tietoa potilaan hyväksi.	Kehitän tapoja hyödyntää potilastietoa työyhteisössäni ja muissa kehitysryhmissä.
Toimin kokonaisvaltaisella työotteella ja otan huomioon perheen, työn tai muun lähiyhteisön sekä kulttuuritaustan ja olemassaolon peruskysymysten merkityksen potilaan sairauksien synnyssä, kehittymisessä ja hoidossa	Tunnistan kokonaisvaltaisen lähestymistavan ja hoidon jatkuvuuden merkityksen hyvän potilas-lääkärisuhteen rakentumisessa	Huomioin hoidossa potilaan senhetkiseen elämänvaiheeseen vaikuttavat tekijät.	Toimin ennakoivasti ja aktiivisesti vallitsevat olosuhteet huomioiden potilaan ja hänen lähipiirinsä parhaaksi.	Kehitän työyhteisöni toimintatapoja tukemaan kokonaisvaltaista työotetta.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

5. Tiedonhallinta ja oma osaaminen

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Osaan hankkia, tulkita ja soveltaa lääketieteellistä tietoa kriittisen tiedonhaun periaatteiden mukaisesti	Käytän työssäni näyttöön perustuvia suosituksia ja muita luotettavia tietolähteitä.	Sovellan näyttöön perustuvaa tietoa potilaiden hoidossa oman kokemukseni ja potilaiden tarpeiden sekä tilanteiden mukaisesti.	Pystyn arvioimaan tieteellisiä tutkimuksia kriittisesti ja soveltamaan niitä omassa työssäni ja työyhteisössäni.	Teen tieteellistä tutkimusta tai toimin Käypä hoito -suositus -ryhmissä tai muissa vastaavissa tieteellisissä asiantuntijaryhmissä.
Tunnistan osaamiseni rajat ja kehittymistarpeeni sekä pidän suunnitelmallisesti yllä ja kehitän omaa ammattitaitoani	Pysähdyn pohtimaan osaamistani ja kehittymistarpeitani ohjauskeskustelujen yhteydessä. Teen säännöllisesti kirjallisia muutoksia opiskelusuunnitelmaani (HOPS).	Muutokset työtavoissani perustuvat osaamistani koskeviin pohdintoihini ja palautekeskusteluihin.	Jatkan tavoitteellista ja suunnitelmallista ammattitaitoni kartuttamista.	Toimin pitkällä tähtäimellä siten, että toimipaikkani työntekijöiden osaaminen kokonaisuutena on monipuolista sekä vastaa potilaiden ja väestön tarpeita.
Osaan välittää lääketieteellistä tietoa ja osaamista lääkäreille, muulle terveydenhuollon henkilöstölle sekä potilaille ja väestölle	Pidän esityksiä toimipaikkakoulutuksissa.	Toimin kandidaattien tai amanuenssien ohjaajana.	Suunnittelen ja toteutan toimipaikkakoulutusta tai työn kehittämistä, jotka ovat suunnattuja eri ammattiryhmille.	Suunnittelen ja toteutan muiden alojen asiantuntijoiden kanssa väestölle ja potilaille kohdennettua viestintää eri kanavia käyttäen heidän ymmärtämällään kielellä.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

6. Vuorovaikutustaidot

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Osaan muodostaa ja ylläpitää luottamuksellisia, pitkäaikaisia ja potilasta kunnioittavia hoitosuhteita	Kuuntelen ja keskustelen potilaan kanssa selvittäen hänen ajatuksensa, huolensa ja odotuksensa.	Tunnistan hoitosuhteeseen liittyviä ilmiöitä ja tunteita ja ymmärrän hoitosuhteen ja hoidonjatkuvuuden merkityksen.	Huolehdin hoidonjatkuvuuden tarkoituksenmukaisesta toteutumisesta ja pidän yllä myös vaikeaksi kokemiani potilassuhteita.	Kehitän työyhteisössäni toimintamalleja, jotka mahdollistavat pitkien ja potilaslähtöisten hoitosuhteiden ylläpitämistä.
Olen aidosti ja empaattisesti läsnä kohtaamisessa potilaan kanssa kunnioittaen hänen toiveitaan	Käytän keskeytyksetöntä kuuntelua luomaan luottamuksellisen ja välittävän ilmapiirin.	Havainnoin potilaan tunnetilaa ja osoitan myötätuntoa.	Olen aito ja empaattinen vaikeissakin potilastilanteissa ammatillisuuteni säilyttäen.	Olen yleislääketieteen erikoislääkärin roolimalli.
Osaan vahvistaa potilaan omia voimavaroja ja ongelmanratkaisutaitoja sekä käyttää potilastyössä valmentavaa ja ohjaavaa työotetta	Selvitän yhdessä potilaan kanssa hänen muutostarvettaan ja -valmiuttaan soveltaen motivoivan haastattelun keinoja.	Selvitän aktiivisesti potilaalta hänen voimavaransa ja tavoitteensa (lähikehityksen vyöhyke).	Etsin potilaan kanssa selviytymis- tai ratkaisukeinoja hänen valmiuksiensa ja tarpeensa mukaisesti.	Edistän valmentavan ja ohjaavan työotteen käyttöä työyhteisössäni.
Laadimme yhdessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa potilaslähtöisen hoitosuunnitelman	Suunnittelen ja kirjaan potilaan sen hetkistä ongelmaa koskevat suunnitelmat perusteluineen huomioiden potilaan roolin hoidon toteuttamisessa.	Laadin kansallisen ohjeistuksen mukaisesti yksilöllisen hoitosuunnitelman soveltaen hoitosuosituksia yhdessä potilaan ja hänen hoitoonsa osallistuvien kanssa.	Teen potilaan tarpeiden mukaisen ja hänen toimijuuttaan edistävän hoitosuunnitelman, jossa perustelen yksilölliset ratkaisut. Potilaan hoitoon osallistuvat voivat tukeutua siihen myös silloin, kun ensisijainen suunnitelma ei riitä tai toteudu.	Edistän työyhteisössä hoitosuunnitelmien käyttöä ja kehitän toimintatapoja potilaan toimijuuden vahvistamiseksi.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

7. Yhteistyötaidot

TAVOITE	Alkuvaiheen erikoistuva	Edistynyt erikoistuva	Erikoislääkäri	Erityinen osaaminen
Osaan valita kulloiseenkin tilanteeseen sopivan viestintäkeinon/kanavan ja käytän sitä asianmukaisesti	Osaan käyttämäni potilastietojärjestelmän toiminnot ja rakenteisen kirjaamisen. Tunnen tietoturvalliset viestintäkeinot.	Osaan soveltaa kaikkia käytössäni olevia viestintäkeinoja tai -kanavia kulloisellekin potilaalle tai hänen hoitoonsa liittyville yhteistyötahoille mielekkäimmällä tavalla.	Väestön ja toimintaympäristön tuntemukseni mahdollistavat eri viestintäkeinojen laajan käytön sekä potilaskontakteissa että yhteistyöverkostoissa.	Kehitän ja opastan eri viestintäkeinojen käyttöä omassa työ- ja toimintaympäristössäni. Vastaan viestinnästä mediaan ja valtakunnallisiin yhteistyökumppaneihin.
Ilmaisen itseäni selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti tilanteen ja viestintäkeinon/kanavan edellyttämillä tavoilla	Kommunikoin sujuvasti potilaan kanssa hänen äidinkielellään, tarvittaessa tulkin välityksellä. Teen lain mukaiset ja ymmärrettävät rakenteiset sairauskertomusmerkinnät.	Kommunikoin potilaan yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiden.	Sovellan laaja-alaisesti vuorovaikutustaitoja sekä vaikeissa potilaskohtaamisissa että ammattien välisissä ryhmissä.	Kehitän ammattilaisille ja väestölle suunnattua viestintää sekä työyhteisössä että väestötasolla.
Toimin monialaisissa ja ammattien välisissä ryhmissä tilanteen vaatimalla tavalla esimerkiksi jäsenenä, asiantuntijana, konsulttina tai johtajana	Tunnistan oman roolini ammattien välisissä ryhmissä.	Toimin oman roolini mukaisesti ammattien välisissä ryhmissä potilaan hoitoa edistääkseni.	Sovellan tarkoituksenmukaisesti ammattien välisen työn keinoja potilaan parhaaksi ja osallistun tarvittaessa monialaiseen työskentelyyn.	Kehitän ja osallistun monialaisiin yhteistyöverkostoihin väestön tarpeiden mukaisesti tieteellinen näyttö huomioon ottaen.
Henkilökohtainen suunnitelma osaamisen kartuttamiseksi				

Voit käydä antamassa palautetta osaamisalueiden sisällöstä ja käytettävyydestä tämän linkin kautta. Vastauksesi tallentuu nimettömänä.

Liite 5

Valmentava ohjauskeskustelu

Kertaa ääneen keskustelun tarkoitus: Erikoistuva saa käsityksen siitä, miten hän muiden mielestä toimii/ suoriutuu/työskentelee/mitä hän osaa. Hänellä on mahdollisuus kertoa itse lisää ja pohtia omaa kehittymistään.

Kuvaa/kerro keskustelun kulku: Ensin tarkastellaan havaintoja ja pohditaan niiden merkitystä, seuraavaksi tehdään konkreettinen kehittymissuunnitelma ja sovitaan sen seurannasta.

HYVÄKSYVÄ ILMAPIIRI

Luo ja ylläpidä hyväksyvä ilmapiiri koko keskustelun ajan.

Ole avoin ja korosta luottamuksellisuutta.

Kerro mistä/keneltä/miten data tai havainnot on kerätty.

- Kuinka koulutusjakso/työskentely on sujunut?
- Mikä on ollut sinulle helppoa/vaikeaa?
- Minkälaisia potilaita sinulla on ollut?
- Minkälaisia kokemuksia sinulla on arvioinnista/palautteesta?
- Miten itsearviointi onnistui?

REAKTIOIDEN TUNNISTAMINEN JA TARKASTELU

Rohkaise erikoistuvaa tunnistamaan ja käsittelemään havaintojen tai palautteen herättämiä tunteita ja reaktioita.

- Millaisia olivat ensimmäiset reaktiosi?
- Tunnistatko reaktioidesi/tuntemustesi taustalla olevia asioita?
- Miltä taitojen/osaamisen havainnointi tuntui?
- Mitkä asiat yllättivät/hämmästyttivät/huolestuttivat/ ilahduttivat?
- Miten havainnot ja omat käsityksesi eroavat toisistaan?
- Miten tavallisesti reagoit saamaasi palautteeseen?

HAVAINTOJEN TAI PALAUTTEEN SISÄLLÖN TARKASTELU

Perehdy erikoistuvan käsityksiin hänen osaamisestaan.

Täsmennä erikoistuvan käsityksiä ja tue häntä muutoksia koskevissa pohdinnoissa.

- Kerro mitä ajattelit arvioitavasta asiasta etukäteen?
- Oliko havainnoissa/tuloksissa jotain epäselvää tai jotain, mikä ei tuntunut uskottavalta?
- Katsotaan havaintoja kohta kohdalta.
- Mitä haluaisit kommentoida ja käsitellä perusteellisemmin?
- Löydätkö tuloksista punaista lankaa / yhtenäistä linjaa?

MUUTOKSEEN VALMENTAMINEN

Sitouta erikoistuvaa käsittelemään muutosta ja laatimaan toteuttamiskelpoinen toimintasuunnitelma.

- Mikä olisi ensimmäinen askel osaamisesi vahvistamisessa?
- Millaisen tavoitteen asettaisit itsellesi tälle/seuraavalle jaksolle/x kuukaudelle/vuodelle?
- Mitä tarvitaan, jotta saavuttaisit tämän tavoitteen?
- Kuka/mikä voisi auttaa/helpottaa sinua tämän tavoitteen saavuttamisessa?
- Mikä/mitkä tekijät saattavat haitata/estää sinua tämän tavoitteen saavuttamisessa?
- Uskotko saavuttavasi tavoitteen?

Lopuksi erikoistuva kirjaa kehittymistavoitteen ja konkreettisen, aikaan sidotun suunnitelman sen saavuttamiseksi. Suunnitelma tallennetaan molemmille osapuolille, jotta siihen voidaan palata jatkossa.

HUS, perusterveydenhuollon yksikkö, yleislääketieteen tiimi 2020. Muokattu alkuperäisestä J. Sargeant et al. 2015: The R2C2 Facilitated Feedback

Valmentava ohjauskeskustelu

Kertaa ääneen keskustelun tarkoitus: Erikoistuja saa käsityksen siitä, miten hän muiden mielestä toimii/ suoriutuu/työskentelee/mitä hän osaa. Hänellä on mahdollisuus kertoa itse lisää ja pohtia omaa kehittymistään.

Kuvaa/kerro keskustelun kulku: Ensin tarkastellaan havaintoja ja pohditaan niiden merkitystä, seuraavaksi tehdään konkreettinen kehittymissuunnitelma ja sovitaan sen seurannasta.

Lopuksi erikoistuja kirjaa kehittymistavoitteen ja konkreettisen, aikaan sidotun suunnitelman sen saavuttamiseksi. Suunnitelma tallennetaan molemmille osapuolille, jotta siihen voidaan palata jatkossa.

HUS, perusterveydenhuollon yksikkö, yleislääketieteen tiimi 2020. Muokattu alkuperäisestä J. Sargeant et al. 2015: The R2C2 Facilitated Feedback

Liite 6

Erikoislääkäri-kouluttaja

Käy läpi ELSA:n kirjaukset ja arvioi osaamis-tavoitteiden saavuttamista.

Erikoistuva

Käy läpi HOPS:n, edeltävän 6 kk koulutusjakson ja pohtii tavoitetta.

Keskity tärkeimpiin!

- Miten monipuolista työsi on ollut edellisen seurantakeskustelun jälkeen (esim. neuvolat, kouluterveydenhuolto, vastaanottotoiminta, päivystys)?
- Miten **Koulutusjakson suunnitelma** on mielestäsi toteutunut?
- Millä osaamisalueella osaamisesi on erityisesti karttunut viime aikoina?
- Millaisia oppimistilanteita/-tilaisuuksia tunnistat, millaisissa tilanteissa olet oppinut?
- Mitä osaat hyvin?
- Missä voit vielä parantaa tai kehittyä?
- Mistä kaipaat lisää osaamista ja työssä oppimisen mahdollisuuksia? Miten toivoisit saavasi hankittua sitä?
- Missä aihepiirissä koet tarvitsevasi lisää tietämystä? Miten toimit sen hankkimiseksi?

Perustele, miksi koet näin.

Keskustelkaa **yhdessä** toteutuneesta ohjauksesta

- Miten olette toteuttaneet osaamisen arvioinnin ohjetta?
- Mikä on näkemyksenne erikoistuvan osaamistasoista ja -tarpeista?
- Käyttäkää konkreettisia esimerkkejä, näin palaute on helpompi saattaa käytäntöön.

Pohtikaa erityisesti, onko teillä sama käsitys erikoistuvan osaamistasosta ja -tarpeista.

Kartoittakaa erikoistuvan hyvinvointi ja urasuunnitelmat

- Miten erikoistuva jaksaa töissä? Millaista on työnhallinta? Millainen on terveyden ja hyvinvoinnin tilanne?
- Millä yleislääketieteen sektorilla erikoistuva haluaisi tulevaisuudessa työskennellä?
- Mitä tarvitaan siihen valmistautumiseen?

Täyttäkää **Koulutusjakson suunnitelma** – HOPS:n päivitys

Suunnitelkaa, miten erikoistuva käytännössä kartuttaa osaamistaan alueilla, joilla haluaa kehittyä.

- Käyttäkää SMART-tavoitteita.
- Tehkää yhteinen käytännön suunnitelma.
- Sopikaa, millä keinoin arvioitte tavoitteiden saavuttamista.
- Valmistautukaa palaamaan tavoitteisiin seuraavassa seurantakeskustelussa.
- Erikoistuja päivittää keskustelun jälkeen HOPS:n ja dokumentoi keskustelun ELSA:an

Saavutettava
Mitattava
Ajallisesti järkevä
Realistinen
Tarkoin määritetty

YLEISLÄÄKETIEDE 2023

HUS & HELSINGIN YLIOPISTO YHTEISTYÖSSÄ

Tampereen yliopisto

UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

TURUN YLIOPISTO

OULUN YLIOPISTO